

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Dubbelt utsatta damer?

- en studie om mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning

Kerstin Kristensen

Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Magisteruppsats i pedagogik och didaktik, PDA161
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	VT 2010
Handledare:	Ulf Christianson
Examinator:	Lars Gunnarsson

Abstract

Arbetets art: Magisteruppsats i pedagogik och didaktik, 15 hp
Titel: Dubbelt utsatta damer? - en studie om mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning
Författare: Kerstin Kristensen
Handledare: Ulf Christianson
Examinator: Lars Gunnarsson
Nyckelord: mäns våld mot kvinnor, funktionsnedsättning, funktionshinder, handikapp, dubbelt utsatt, våldsutsatt, Slagen dam

Syfte:

Syftet med studien är att undersöka hur erfarenhet av mäns våld ser ut för de kvinnor med funktionsnedsättning som ingår i studien ”*Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige - en omfångsundersökning*”, avrapporterad 2001, (Lundgren m.fl.)

Frågan är om erfarenheten av mäns våld skiljer sig åt när gruppen kvinnor som angett att de har en funktionsnedsättning alternativt ett långvarigt hälsoproblem jämförs med gruppen kvinnor som angett att de inte har en funktionsnedsättning, det vill säga, är den större, mindre eller lika stor?

Metod:

En kvantitativ analys där enkätens svarsmaterial delas i två grupper, kvinnor som anser att de har en funktionsnedsättning resp. de som inte anser att de har en funktionsnedsättning.

Resultat:

Sammanfattningsvis rapporterar kvinnorna med funktionsnedsättning i jämförelse med kvinnor utan funktionsnedsättning, en högre utsatthet för hot, fysiskt och sexuellt våld i alla relationer, efter femton års ålder, utom i den nuvarande relationen, det vill säga make eller sambo.

Kvinnor med en funktionsnedsättning är i betydligt högre grad utsatta av vänner, bekanta och grannar samt betydligt mer utsatta av en far, bror eller annan släkting jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

En större andel av kvinnor med funktionsnedsättning var utsatta för flera och olika former av våld i jämförelse med kvinnor utan en funktionsnedsättning. De är i högre grad utsatta för många olika handlingar när det gäller sexuella trakasserier och kontrollerande beteenden, oavsett relation.

Förord

Jag har sedan 1987 varit aktiv inom området mäns våld mot kvinnor på olika sätt. Bland annat har jag ansvarat för informationskampanjer, varit anställd på en kvinnojour och genomfört utbildningar för ideella och yrkesverksamma.

De senaste åren har fokus i mitt arbete varit att bidra till att synliggöra att även kvinnor med funktionsnedsättning blir utsatta för våld. Jag är därför glad att jag har fått chansen att göra en studie på underlaget till rapporten ”Slagen dam”.

Det känns lite högtidligt, då ”Slagen dam” är en klassiker inom arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Så, ett stort tack till forskarna Eva Lundgren, Jenny Westerstrand, Gun Heimer och Anne-Marie Kalliokoski för att ni gav mig tillgång till det statistiska underlag som ligger till grund för denna studie.

Tack till alla er som hjälpt mig på vägen, Monica Larsson med grundläggande SPSS-kunskap, Eva Lagercrantz som finslipade mina SPSS-tankar och gav mig syntaxer att arbeta vidare med, Sonia Abrahamsson och Ewa Fransson för er hjälp med språkgranskning och Anders Möller för konstruktiv feedback i mitt urval av frågor.

Extra stort tack till min handledare Ulf Christiansson, som både uppmuntrade mig att fortsätta då det kändes tungt och vägledde mig då frågetecknen hopade sig.

Mitt sista tack går till min familj som haft förståelse när jag ”gått in i statistikdimman”.

Så, nu är jag på G som vi säger i Göteborg. När detta arbete har landat kan jag kalla mig både jungfru, fru, fröken och magister. Nu tar jag sikte på att i framtiden även kunna kalla mig ”doktor”. När och var är inte så viktigt, men siktet är inställt!

Göteborg november 2010

Kerstin Kristensen

*Det man har skaffat sig med våld
kan man bara behålla med våld*
Mahatma Gandhi

Innehållsförteckning

Abstract	2
Förord	3
Innehållsförteckning	4
Förteckning över figurer	5
Förteckning över tabeller	5
1 Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställningar	7
1.2 Rapportens uppläggning	7
2 Mäns våld mot kvinnor – tidigare forskning	9
2.1 Kunskapsområdet ”Mäns våld mot kvinnor”	9
2.2 Studier med fokus mäns våld mot kvinnor	10
2.2.1 Sverige	10
2.2.2 Övriga Norden	11
2.3 Studier med fokus mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning	12
2.3.1 Sverige	12
2.4 Våldsformer i kombination - kontinuum	14
3 Material och metod	16
3.1 Frågeformuläret - enkäten	16
3.2 Insamling	18
3.3 Urval	19
3.3.1 Urvalsfrågan	19
3.4 Bortfall	20
3.4.1 Externt bortfall	20
3.4.2 Internt bortfall	21
3.5 Validitet och reliabilitet	22
4 Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning	23
4.1 Våld utanför en sexuell relation, efter femton års ålder	24
4.1.1 Sexuella trakasserier	24
4.1.2 Erfarenheter av olika former av sexuella trakasserier	25
4.1.3 Våld utanför en sexuell relation	26
4.1.4 Erfarenheter av olika våldshandlingar utanför en sexuell relation	27
4.1.5 Oro för våld	28
4.2 Våld av pojkvän, efter femton års ålder	29
4.2.1 Våld utövat av pojkvän	29
4.2.2 Erfarenhet av olika våldshandlingar, pojkvän	30
4.3 Våld av nuvarande make eller sambo	31
4.3.1 Kontrollerande beteende av make eller sambo	31
4.3.2 Våld utövat av make eller sambo	32
4.3.3 Erfarenheter av olika våldshandlingar, make eller sambo	33
4.4 Våld av tidigare make eller sambo	34
4.4.1 Kontrollerande beteende av tidigare make eller sambo	34
4.4.2 Våld utövat av tidigare make eller sambo	35
4.4.3 Erfarenheter av olika våldshandlingar, tidigare make eller sambo	36

4.5	Våldserfarenheter innan femton års ålder	37
4.5.1	Våld innan femton års ålder	37
4.6	Våldsformer i kombination	38
4.7	Summering av våldserfarenheter, fokus kvinnor med funktionsnedsättning.....	40
4.7.1	Summa våldserfarenheter	40
4.7.2	Annika och Sven	41
5	Slutdiskussion.....	43
6	Referenslista	47
	Appendix A: Frågorna ur Slagen dam.....	49
	Appendix B: Bakgrundsdata.....	57

Förteckning över figurer

Figur 1:	De olika våldsformerna i procent enligt Solveig Vatnars modell	15
Figur 2:	Diagram över antal handlingar per kvinna, i procent av antalet utsatta.	25
Figur 3:	Diagram över antal handlingar per kvinna i procent av antalet utsatta.	27
Figur 4:	Diagram över den oro som uttrycka per kvinna i procent av alla oroliga kvinnor.....	28
Figur 5:	Diagram över antal handlingar per kvinna i procent av antalet utsatta.	30
Figur 6:	Diagram över antal kontrollerande beteenden per kvinna i procent av antalet utsatta. Handlingar utövade av nuvarande make eller sambo.	31
Figur 7:	Diagram över antal handlingar per kvinna i procent av antalet utsatta. Våldshandlingar utövade av nuvarande make eller sambo.....	33
Figur 8:	Diagram över antal kontrollerande beteenden per kvinna i procent av antalet utsatta. Handlingar utövade av en tidigare make eller sambo.	34
Figur 9:	Diagram över antal handlingar per kvinna i procent av antalet utsatta. Våldshandlingar utövade av en tidigare make eller sambo.	36
Figur 10	De olika våldsformerna i procent enligt Vatnars modell. Kvinnor som anser sig ha en funktionsnedsättning, utsatta för våld av en tidigare make eller sambo.....	38
Figur 11:	De olika våldsformerna i procent enligt Vatnars modell. Kvinnor som inte anser sig ha en funktionsnedsättning, utsatta för våld av en tidigare make eller sambo.....	38
Figur 12:	Våld i samspel - erfarenheter av olika våldsformer i alla kombinationer. Våld utövat av tidigare make eller sambo.	39
Figur 13:	Översiktsskildern visar hur fördelningen av livserfarenheter av våld ser ut för kvinnor med funktionsnedsättning utifrån sexuell relation eller avsaknad av sexuell relation.	40

Förteckning över tabeller

Tabell 1:	Fördelning av hur informanterna har besvarat fråga 12 i enkäten.....	19
Tabell 2:	Svarsfrekvens för respektive relation samt våldsform, efter femton års ålder.	23
Tabell 3:	Summering av kvinnors erfarenheter av sexuella trakasserier efter femton års ålder	24
Tabell 4:	Summering av kvinnors erfarenheter av våld utanför sexuell relation efter femton års ålder.....	26
Tabell 5:	Summering av kvinnors erfarenheter av våld från pojkvän, efter femton års ålder	29
Tabell 6:	Summering av kvinnors erfarenheter av våld från nuvarande make/sambo.....	32
Tabell 7:	Summering av kvinnors erfarenheter av våld från tidigare make/sambo	35
Tabell 8:	Summering av kvinnors erfarenheter av fysiskt våld från bekant respektive obekant man innan femton års ålder	37

1 Inledning

I arbetet för att förverkliga det fjärde jämställdhetsmålet: ”Mäns våld mot kvinnor ska upphöra” är den nationella handlingsplanen gällande mäns våld mot kvinnor (2007) ett viktigt dokument. Regeringen anger i handlingsplanen att kvinnor med funktionsnedsättning är särskilt utsatta.

Men särskilt utsatt, vad innebär det? Innebär det att de är mer utsatta för våld än män med funktionsnedsättning? Innebär det att kvinnor med funktionsnedsättning är mer utsatta för mäns våld än kvinnor generellt?

Nilsson och Westlund (2007) konstaterar i sin litteraturgenomgång att det ”saknas en stabil och systematisk kunskap om hur olika gruppers utsatthet förhåller sig till varandra och till jämförbara grupper i totalbefolkningen med avseende på ålder, kön, typ och grad av funktionshinder.”

När det gäller anmälda ”misshandelsbrott” (Brå 2010) skiljer sig det mellan könen vad gäller gärningspersonen. I nästan tre fjärdedelar av anmälda misshandelsbrott mot kvinnor är gärningspersonen en bekant medan gärningspersonen till två tredjedelar för männen är en obekant.

På samma sätt är det för kvinnor och män med funktionsnedsättning (Nilsson & Westlund 2007). Det ska dock noteras att män med funktionsnedsättning avviker till viss del från män generellt då de, precis som kvinnor med funktionsnedsättning, tillhör en grupp som är beroende av andra i sin vardag och att män med funktionsnedsättning dessutom kanske inte lika ofta rör sig i miljöer där män generellt utsätts för våld.

Nilsson och Westlund menar att med tanke på detta mönster så bör våld mot kvinnor med funktionsnedsättning förstås inom ramen för problematiken våld mot kvinnor generellt. Det ger att det inte är våldsutsatta män med funktionsnedsättning som jämförelsen ska göras med utan med våldsutsatta kvinnor, vilket denna studie tar fasta på.

När det gäller generella undersökningar kring mäns våld mot kvinnor finns det enbart en genomförd i Sverige, vilken var ett regeringsuppdrag i Kvinnofridspropositionen (1998). Undersökningen genomfördes av forskare kopplade till Uppsala Universitet och Nationellt centrum för kvinnofrid (f.d. Rikskvinnocentrum). Resultatet presenterades 2001 i rapporten ”Slagen dam” (Lundgren, Heimer, Westerstrand & Kalliokoski 2001).

I artikeln ”Kung slår dam” (Westerstrand 2010) beskriver en av författarna till ”Slagen dam” att ”*Det är det sammanhållna perspektivet på våld, där kvinnors våldsutsatthet för olika typer av våld, över tid, i olika relationer och på olika arenor framhålls som viktiga aspekter att analysera*”.

Syftet med undersökningen var alltså att undersöka omfattningen av mäns våld mot kvinnor och vilka slags våldserfarenheter kvinnor har. Därför valde Lundgren m.fl. (2001) att skicka ut ett stort antal postenkäter. Postenkäten skickades ut till 10 000 slumpvis utvalda kvinnor i åldrarna 18-64 år.

”Slagen dam” (Lundgren m.fl. 2001) har alltså bäring på att bidra med ett övergripande perspektiv av kvinnors våldserfarenheter. Forskarna valde dock att ha med frågor i formuläret som gör det möjligt att analysera olika undergruppers våldserfarenheter eller särskilda problemställningar. Det är en av dessa frågor som gjort denna studie möjlig, det vill säga, en särredovisning av de våldserfarenheter som kvinnor med funktionsnedsättning har.

Resultatet av enkätundersökningen (Lundgren m.fl. 2001) presenteras under avsnitt 2.2.1. Vidare i texten benämns rapporten enbart som ”Slagen Dam”.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är alltså att undersöka hur den rapporterade utsattheten för våld ser ut för de kvinnor som i enkäten uppgivit sig ha någon form av funktionsnedsättning.

I frågeformuläret som utgör underlaget för både ”Slagen dam” och denna studie finns en fråga, nummer 12, med vars hjälp kvinnor med funktionsnedsättning kan identifieras. Resultatet av fråga 12 finns inte redovisat i rapporten. Fråga nummer 12 gör det möjligt att dela upp svarmaterialet så att ”kvinnor med funktionsnedsättning” kan bilda en egen kategori och jämföras med övriga svarande.

Huvudfrågeställningen är om den rapporterade erfarenheten av våld skiljer sig åt när kvinnor med funktionsnedsättning jämförs med övriga svarande i materialet.

Har kvinnor med funktionsnedsättning mer, mindre eller lika stor erfarenhet av mäns våld som kvinnor generellt?

En följdfråga ställs i studien, om det är någon skillnad vad gäller erfarenheter av olika former av våld och kombination av dessa?

Inom ramen för denna uppsats är det inte möjligt att ställa samman resultatet för alla frågor som ställts i undersökningen ”Slagen dam”. Frågorna som redovisas är valda utifrån att de ska ge en övergripande bild av det våld som kvinnor med funktionsnedsättning rapporterat inom ramen för olika slags relationer och utifrån de olika våldsformerna. Det innebär att frågor om vilken våldsform de senast varit utsatta för, hur många gånger det hänt, var det hände och så vidare inte finns redovisade.

1.2 Rapportens uppläggning

I nästa avsnitt inleds forskningsöversikten med att beskriva inom vilket kunskapsområde studien kan placeras. Därefter beskrivs ur ett internationellt perspektiv omfånget av mäns våld mot kvinnor, följt av forskningsläget i Norden. Avsnittet avslutas med en redovisning av tidigare forskning, både internationellt och nationellt, specifikt med fokus mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning

Avsnittet därefter inleds med en beskrivning av frågeformulärets utformning samt insamlingsförfarandet. Det följs sedan av ett avsnitt med en reflektion kring vad detta kan ha fått för konsekvenser för urval och bortfall, både det externa och det interna. I avsnittet presenteras också de frågor som valts att ha med i denna studie.

Resultatredovisningen följer samma ordning som frågorna ställdes i frågeformuläret där de allra flesta av frågorna gällde våldserfarenheter efter femton års ålder.

Redovisningen inleds med frågor om våld utanför en sexuell relation, såsom sexuella trakasserier samt hot, fysiskt och sexuellt våld. Därefter redovisas frågor gällande hot, fysiskt och sexuellt våld samt kontrollerande beteende inom en sexuell relation. Olika relationer redovisas var för sig såsom pojkvän, make eller sambo och tidigare make eller sambo. Efter detta redovisas frågor om våld innan femton år.

Näst sist samredovisas hur olika våldsformerna kombineras, utifrån frågor gällande våld utövat av en tidigare make eller sambo. Sist i resultatredovisningen summeras mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning.

2 Mäns våld mot kvinnor – tidigare forskning

Nedanstående genomgång av tidigare forskning inleds med att definiera inom vilket kunskapsområde denna studie kan placeras. Därefter lyfts tidigare forskning utifrån två avgränsningar. Den första avgränsningen är att enbart ha med kvantitativa studier inom området mäns våld mot kvinnor eftersom denna studie är en kvantitativ studie. Den andra avgränsningen är att företrädesvis redovisa nordiska studier, undersökningar som genomförts i en snarlik kontext som den som denna studie genomförts. Därutöver redovisas några forskningsrapporter som tar upp olika former av våld.

2.1 Kunskapsområdet ”Mäns våld mot kvinnor”

Artikeln ”Kung slår dam” (Westerstrand 2010) lyfter komplexiteten kring att belysa mäns våld mot kvinnor. Enligt Westerstrand kan kunskapsfältet ”Mäns våld mot kvinnor” placeras inom olika discipliner inom våldsforskning och att dessa discipliner har olika kunskapsintressen.

Hon gör en uppdelning av disciplinernas kunskapsintresse, utan anspråk att vara heltäckande. Det är de som har som intresse att kunna ”företspå våldet”, de som har intresse av att kunna ”förklara våldet” eller de som är intresserade att ”se våldet”.

Westerstrand menar att en central ställning inom våldsforskning har kriminologisk och psykiatrisk forskning. Dessa två discipliner placerar hon inom området att vilja ”företspå våld”, det vill säga att syftet när mäns våld studeras primärt är att hitta riskgrupper, både vad det gäller våldsutövande män och de kvinnor som blir våldsutsatta.

Till de discipliner vars intresse är att ”förklara våldet” hör postkolonial forskning som enligt Westerstrand anser att den feministiska forskningen är för enögd, då den enbart använder kön som förklaringsmodell. Här vill teoretikerna istället att flera parametrar ska användas för att förklara våldet såsom exempelvis kön, etnicitet, klass och sexualitet.

Vidare skriver Westerstrand att den feministiska våldsforskningen har vuxit fram som en reaktion på tidigare våldsforskning och den bild som ges av den våldsamma mannen inom bland annat kriminologi, psykiatri och medicin. Hon menar att feministisk våldsforskning har annan ambition än de övriga och det är att ”se våldet”.

Denna studie ska placeras inom den feministiska våldsforskningen då den har för avsikt att bidra till att ”se våldet”. Det är en deskriptiv studie som kompletterar ”Slagen Dam” och ska ses som ett av flera kunskapsunderlag för att utveckla arbetet med att bidra till att våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning ska få det stöd de behöver och har rätt till.

I ambitionen att bidra till ett synliggörande av mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning kan denna studie självklart också placeras inom den pedagogiska vetenskapsgrenen. Pedagogik handlar ju om samspelet mellan individ och omgivning, om villkor för kunskapsbildning och utveckling och om att skapa en förståelse för sin egen och andras utveckling inom livets alla områden

Pedagogiska handlingar är handlingar för påverkan, för förändring av föreställningsvärldar likväl som samhälleligt handlande. Det är av allra största vikt att pedagoger har forskning att luta sig på när de tar sig an den grannliga uppgiften det innebär att synliggöra och reflektera kring mäns våld mot kvinnor.

2.2 Studier med fokus mäns våld mot kvinnor

Det finns flera internationella studier angående förekomsten av våld mot kvinnor generellt men få när det gäller våld mot kvinnor med funktionsnedsättning.

De rapporterade erfarenheterna av mäns våld mot kvinnor varierar världen över mellan 10 och 60 procent (Ellsberg 2000 & Ellsberg m.fl. 2005). 25 till 50 procent av kvinnorna rapporteras blivit utsatta för våld av partnern inom en relation (Heise m.fl. 1994 a & b).

Enligt WHO (2002) definieras våld som handlingar eller hot om handlingar med avsikt att skada kvinnor eller skapa lidande, fysiskt, sexuellt eller psykiskt. Våldet utövas mot kvinnor för att de är kvinnor eller straffar kvinnor oproportionerligt. Som exempel på sådant våld nämns mäns våld mot kvinnor, våldtäkter och påtvingat sex, trafficking av kvinnor et cetera (Heise m.fl. 1994 a & b samt WHO 2002).

Kvinnor är mest utsatta för risk för våld från män de känner. Våld i relationer tenderar att eskalera över tid och bli mer mångfasetterat. De flesta kvinnor ser emotionellt och psykiskt våld som lika svårt eller värre än fysiskt våld (Heise m.fl. 1994 a & b).

När det gäller generella undersökningar om mäns våld mot kvinnor har det i Norden, förutom den svenska undersökningen (Lundgren m.fl. 2001) genomförts en motsvarighet till ”Slagen dam” i Finland (Heiskinen m.fl. 1998). När det gäller övriga nordiska länder har inte alla länder genomfört någon nationell undersökning. I Norge har genomförts en rikstäckande undersökning om förekomsten av våld i parförhållanden, där de svarande var både kvinnor och män (Haaland, Clausen & Schei 2005). I Danmark har undersökning med fokus på mäns våld mot kvinnor (Helweg-Larsen & Frederiksen 2007). En mindre undersökning har gjorts på Island med fokus mäns våld mot kvinnor (www.nikk.no 2010).

2.2.1 Sverige

”Slagen dam” blev en mycket omdiskuterad rapport då den presenterades 2001. Inte nog med att huvudresultatet ifrågasattes, att 46 procent av kvinnorna hade erfarenheter av våld efter femton års ålder, den ifrågasattes även för att frågorna var ”annorlunda” formulerade än vid tidigare undersökningar. Frågorna formulerades inte från juridikens olika brottskategorier utan så vardagligt konkret det var möjligt, till exempel ”Har din nuvarande make/sambo någonsin uppträtt våldsamt mot dig på något av följande sätt? - slagit dig med knytnäven, slagit dig med något hårt föremål, eller sparkat dig” eller ”Har din nuvarande make/sambo någonsin tagit i dig på ett sexuellt sätt mot din vilja t.ex. genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller krama?”.

I undersökningen var det 46 procent av kvinnorna som rapporterade att de någon gång efter 15 års ålder hade blivit utsatta för våld av en man, 12 procent hade varit utsatta för våld det senaste året. Redan innan 15 års ålder var det 31 procent som blivit utsatta för våld.

Över hälften, 56 procent av kvinnorna, angav att de blivit utsatta för sexuella trakasserier. Om erfarenheter av våld och sexuella trakasserier förs samman var det så många som 67 procent som blivit utsatta efter femton års ålder.

Av de unga kvinnorna mellan 18-24 år har lite drygt 22 procent blivit utsatta för våld det senaste året. Oavsett ålder har många kvinnor erfarenhet av våld även utanför en sexuell relation.

När det gäller våldserfarenheter efter 15 års ålder så dominerar erfarenheter av sexuellt våld, 34 procent. 25 procent har erfarenheter av fysiskt våld och 18 procent har erfarenheter av hot.

Tanken var att den svenska studien skulle kunna jämföra dess resultat med den finska undersökningen som genomfördes några år tidigare. Mellan dem finns det dock några grundläggande olikheter; exempelvis att i den finska undersökningen ställdes frågorna till kvinnor i åldrarna 18 år till 74, där den höga övre åldern innebar ett större bortfall. Dessa erfarenheter togs tillvara och den övre åldern minskades till 64 år. Dessutom har den svenska undersökningen en snävare definition av sexuella trakasserier, har konkretare frågeställningar samt har flera svarsalternativ när det gäller våld än den finska undersökningen.

Rapporten ”Slagen dam” är viktig i arbetet för kvinnofrid. Den påvisar att mäns våld mot kvinnor både är utbrett och frekvent. Undersökningen lägger fast att våld mot kvinnor är långt ifrån ett marginellt problem. *”Genom att inte enbart fokuseras på ”våld i nära relationer” fångas nya grupper av förövare upp och kunskap vinnas om kvinnors våldsutsatthet på andra arenor än hemmets, liksom om vilka våldsformer som förekommer där.”* (Westerstrand 2010)

Nästan varannan kvinna har erfarenheter av våld efter sin femtonårsdag och att våldet börjar tidigt. Men också att våldet är aktuellt eftersom 25 procent av kvinnorna med våldserfarenheter hade utsatts det senaste året. Likaså slår rapporten fast att det inte finns några frizoner, våldet utövas överallt, även av de män som kvinnorna inte har en sexuell relation med.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att resultatet inte var så hedrande för Sverige, som ”världens mest jämställda land”. Tvärtom naggades jämställdhetsglorian rejält i kanten.

2.2.2 Övriga Norden

I den finska undersökningen, ”Faith, Hope, Battering” (Heiskinen m.fl. 1998) var det 40 procent av kvinnorna som rapporterade att de någon gång efter femton års ålder hade blivit utsatta för våld av en man. Mer än var femte kvinna, 22 procent, uppgav att hon utsattes för våld i sin nuvarande relation och hälften hade blivit utsatta för våld av sin tidigare sambo/make.

När det gäller sexuella trakasserier lite drygt hälften av kvinnorna uppgett att de blivit utsatta, varav en knapp tredjedel av kvinnorna som uppgav att de blivit utsatta för våld innan femton års ålder. När det gäller våldserfarenheter efter femton års ålder så dominerade erfarenheter av fysiskt våld, 34 procent, såväl i nuvarande som för dessa relationer. När det gäller okända män eller pojkvänner är det 24 procent som blivit utsatta för våld, lite lägre jämfört med den svenska undersökningen där motsvarande är 35 procent.

Andra nordiska länders undersökningar är som sagt inte lika jämförbara med Slagen dam men översiktligt visar de på siffror i samma storleksordning.

I den norska undersökningen ”Vold i parfold” (Haaland m.fl. 2005) rapporterade 51 procent av de norska kvinnorna att de blivit utsatta för våld någon gång i livet och 9 procent hade blivit utsatta för våld av nuvarande partner. Efter 15 års ålder hade 45 procent av kvinnor blivit utsatta för våld av en person som inte var hennes partner.

Danmarks undersökning ingick 2003 i den internationella undersökningen, International Violence Against Women Survey, där det danska resultatet redovisas i rapporten ”Vold og

övergreb mod kvinder” (Balvig m.fl. 2006). Där framkom att cirka 50 procent av alla kvinnor i åldrarna 18 till 70 år hade blivit utsatta för något hot, fysiskt och eller sexuellt våld under sin livstid och närmre fem procent under det senaste året. Omkring hälften av de kvinnor som varit utsatta för fysiskt våld det senaste året har varit utsatta för våld vid mer än ett tillfälle. 40 procent av kvinnorna uppger att de någon gång i livet varit utsatta för sexuella trakasserier, varav fyra procent det senaste året.

Enligt en undersökning gjord av Centrum för barn- och familjeforskning vid Islands universitet har 42 procent av alla kvinnor i Island upplevt våld efter att de fyllt 16 år (www.nikk.no 2010). Fyra procent av kvinnorna hade upplevt våld det senaste året. 22 procent uppgav att de hade erfarenheter av våld i nära relationer någon gång i sitt liv.

När de nordiska undersökningarnas resultat jämförs med ovan nämnda internationella studier så ligger de nordiska länderna i det övre spannet. Det är inga stora variationer emellan länderna, 40 till 51 procent av kvinnorna i Norden rapporterar att de har erfarenhet av våld.

2.3 Studier med fokus mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning

Det finns få studier att tillgå, såväl internationella som nationella, kring mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Den forskning som finns grundas oftast på små och icke-representativa urval. Nilsson och Westlunds (2007) litteraturgenomgång visar att 27 procent av de vetenskapliga artiklarna eller rapporterna var studier kring våldets omfång.

Enbart en av artiklarna baseras på en studie med ett högre antal svarande än 500 kvinnor. I den studien (Cohen m.fl. 2005) ingick 8771 kvinnor varav 1483 hade en funktionsnedsättning. Frågor ställdes till kvinnorna om deras erfarenheter av våld från män, fysiskt respektive sexuellt våld, där våldet ska ha utövats de senaste fem åren. Av kvinnorna med funktionsnedsättning rapporterade 7 procent att de utsatts för fysiskt våld jämfört med 3,5 procent för de utan funktionsnedsättning. Siffrorna för sexuellt våld var 3,5 procent för kvinnor med funktionsnedsättning jämfört med 1,4 procent för kvinnor generellt. När det gällde erfarenhet av ”något våld” i en parrelation var den 30,5 procent jämfört med 19,6 procent för de utan funktionsnedsättning (Cohen m.fl. 2005)

2.3.1 Sverige

Brottsförebyggande rådet (2007) har gett ut kunskapsöversikten ”Våld mot personer med funktionshinder” som innehåller en litteraturgenomgång. De inleder rapporten med att konstatera att den kunskap som fanns att tillgå i Sverige 2007 kring våld mot personer med funktionsnedsättning är otillräcklig och att området är ”...// *relativt utforskat och det saknas en samlad bild av detta våld*”. I litteraturgenomgången finns inga studier från de andra nordiska länderna utan enbart studier som har genomförts i Sverige.

Av kunskapsinventeringen framgår att sexuellt våld mot kvinnor med intellektuella och fysiska funktionsnedsättningar är förhållandevis väl belyst men att dessa huvudsakligen är mindre studier med icke-representativa urval och att definitionerna av såväl våld som funktionsnedsättning varierar.

Två svenska studier har fokus på mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Den ena har fokus på kvinnor med psykisk ohälsa (Bengtsson-Tops, 2004) och den andra är en mer

rikstäckande studie (Westlund & Ranemo, 2007) som har "Slagen dam" som utgångspunkt för sina frågeställningar och den riktar sig till sex olika intresseorganisationers medlemmar.

I studien "Vi är många" (Bengtson-Tops 2004) har 1382 kvinnor med psykisk ohälsa besvarat ett frågeformulär med frågor om deras erfarenheter av fysiskt, sexuellt, psykiskt och ekonomiskt våld. Här har frågorna inte enbart gällt mäns våld, men oavsett relation och ålder uppgavs framför allt män som förövare.

Huvudresultat i "Vi är många" visar tydligt att kvinnor med psykisk ohälsa är en mycket utsatt grupp. I jämförelse med "Slagen dam" där 46 procent av de svarande uppgav att de hade våldserfarenheter var det så många som 70 procent av kvinnorna i "Vi är många" som uppgav att de hade våldserfarenheter. Dessutom hade kvinnorna det senaste året i betydligt större utsträckning varit våldsutsatta jämfört med kvinnorna i "Slagen dam", 31 procent jämfört med 12 procent.

"Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning" (Westlund & Ranemo, 2007) innehåller två studier. En enkätstudie där kvinnorna som har svarat huvudsakligen har funktionsnedsättningar som innebär att de har svårt att fly, försvara sig och orientera sig rumsligt i en hastigt uppkommen situation och en mindre intervjustudie där kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning har intervjuats.

Kvinnorna i enkätstudien, 1063 stycken, har tillfrågats både via postala enkäter och telefon med ett slumpmässigt urval av medlemmar ur fem olika intresseorganisationer, De Handikappades Riksförbund, Förbundet Rörelsehindrade, Neurologiskt Handikappades Riksförbund, Riksförbundet för Trafik- och Polioskadade samt Synskadades Riksförbund. Studien har haft "Slagen dam" som förebild, men har inte sammanställt resultatet på samma övergripande sätt utifrån relation. I rapporten skriver författarna att *"Totalt uppger en tredjedel, 33 procent, av samtliga kvinnor som besvarat enkäten att de har erfarenhet av hot, våld eller sexuella trakasserier från män. I hälften av de fallen, totalt 14 procent av samtliga svarande, har kvinnorna en eller flera gånger fått fysiska skador av män som utsatt dem för våld och sexuella övergrepp"*.

Närmare två av tre kvinnor, 62 procent, uppger att de en eller flera gånger i sitt liv blivit sexuellt trakasserade av män som de inte har eller inte har haft en sexuell relation med. Männen uppgavs vara bekanta, släktingar, arbetskamrater, grannar eller helt okända män.

Totalt sett uppger 20 procent av de svarande kvinnorna att de nu bor, eller tidigare har bott tillsammans med, en man som utsatt dem för våld, hot eller sexuella övergrepp. Drygt hälften av kvinnorna, 57 procent, blev utsatta för hot, fysiskt eller sexuellt våld av en före detta man.

10 procent av kvinnorna uppger att de innan femton års ålder blivit utsatta för våld av sin far, men även andra familjemedlemmar, mor, syster, bror, har slagit dem. Kvinnorna uppgav även att vårdpersonal, chaufförer samt lärare utsatt dem för våld i unga år.

Den mindre intervjustudien riktade sig specifikt till kvinnor med måttlig eller lindrig utvecklingsstörning (Westlund och Ranemo 2007). Det var medlemmar i Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna som intervjuades, där urvalet gjordes på flera olika sätt, med en bred geografisk spridning. Totalt var det 156 stycken kvinnor som intervjuades.

En tredjedel av alla kvinnorna uppgav att de hade blivit slagna innan de fyllt 15 år och lika många att de blivit utsatta efter att de fyllt 15 år. Vid en uppräknings av oönskade beteenden svarar 60 procent av samtliga kvinnor att de blivit utsatta av män de inte haft ett sexuellt förhållande med. Studien visar också att de kvinnor med utvecklingsstörning som deltog i studien är något mer utsatta för våld än de kvinnor som deltog i enkätstudien.

I rapporten "Onödig ohälsa" (Arnhof, 2008) görs en jämförelse mellan rapporterna "Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning" och "Slagen Dam". Arnhof skriver att "...// kvinnor med funktionsnedsättning i högre grad har varit utsatta för våld och kände mer rädsla och skam än vad kvinnor i den nationella studien uppgav".

Sammanfattningsvis visar undersökningarna ovan att kvinnor med funktionsnedsättning är i lika hög grad eller i högre grad utsatta för våld jämfört med kvinnor generellt. När fokus sätts på enskilda våldsformer exempelvis sexuellt våld visar undersökningarna att andelen kvinnor med funktionsnedsättning är dubbelt så hög i jämförelse med kvinnor utan.

2.4 Våldsformer i kombination - kontinuum

Det finns inga klara avgränsningar mellan olika former av våld. Går det att särskilja exempelvis sexuellt och fysiskt våld? Innebär inte mycket av det sexuella våldet också användande av fysiskt våld? Var går gränsen mellan hot om våld och våld?

För en kvinna som blivit slagen är hot om mera våld, ett faktum som kan skrämma henne lika mycket som det faktiska våldet. Likaså kan hot om att döda uttalas men inte sättas i verket, medan tidigare uttalade hot om våld sätts i verket, vilket gör att hot om våld och våld framstår som mycket svårt att särskilja.

En sorts våldshandling utövas eller upplevs sällan renodlad utan gränserna är flytande mellan olika våldshandlingar och handlingarna kan glida in i varandra. Begreppet kontinuum använder Lundgren m.fl. (2001) i avsnittet där de tar sina metodologiska utgångspunkter. De menar att med hjälp av kontinuumtanken går det att se sambanden mellan olika former av våld och att grovt våld finns på samma skala som mindre grovt. "Med begreppet kontinuum blir det alltså möjligt att förstå att handlingar som i juridisk mening definieras som relativt lindriga kan innebära ett explicit eller implicit hot för den utsatta kvinnan, dvs vara allt annat än lindriga för henne.

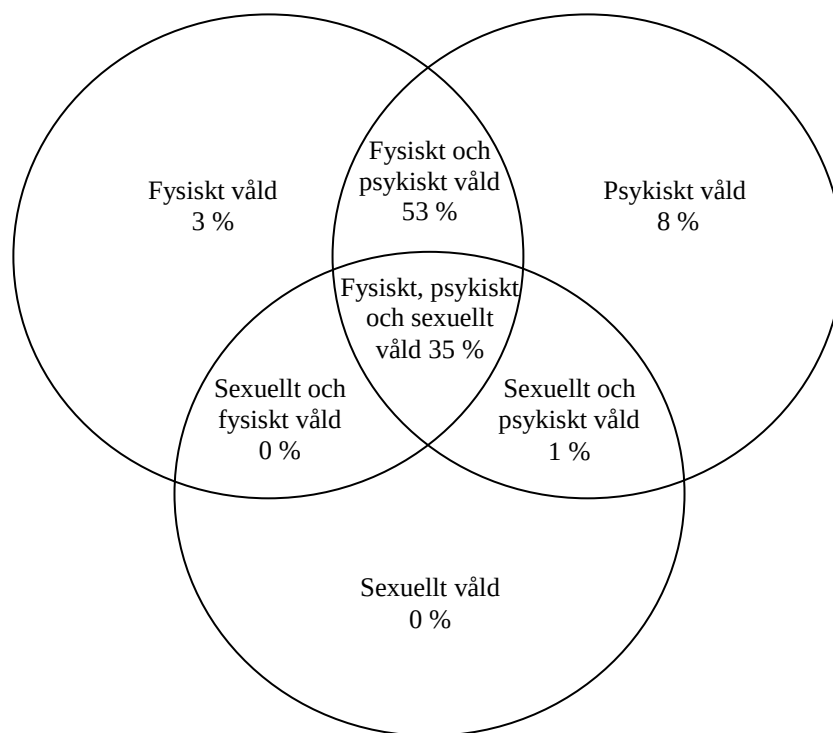
Alltså, hur ofta och hur mycket våld en kvinna blir utsatt för påverkar en kvinnas livsvillkor och hur "våldsamt" hon uppfattar nästa våldstillfälle. Samma resonemang kan föras kring att kvinnors livsvillkor påverkas av vilket våld hon blir utsatt för och om hon blir utsatt för en eller flera olika typer av våldshandlingar.

På denna aspekt fäster även Nilsson och Westlunds (2007) uppmärksamhet. De skriver att kvinnor med funktionsnedsättning har erfarenheter av flera olika våldsformer "Det är inte ovanligt att kvinnorna utsätts för flera olika typer av våld och att våldet är upprepat".

Liknande erfarenheter rapporterade kvinnorna i Finndahls undersökning (2005). Där uppgav kvinnorna att övergreppen bestod av flera former av övergrepp och att övergreppen ofta hade pågått under en längre tid.

I den norska avhandlingen "An interactional perspective on help-seeking women subject to intimate partner violence" (Vatnar 2009) ställdes frågor till kvinnor som lämnat en våldsam man om deras upplevelser kring olika våldsformer.

Frågorna gällde kvinnornas upplevelser av våld utifrån tre områden; fysiskt våld, psykiskt våld och sexuellt våld. Noteras kan att motsvarande områden även ingick i "Slagen dam" där dock begreppet psykiskt våld inte användes, istället användes hot och kontrollerande beteende.

Figur 1: De olika våldsformerna i procent enligt Solveig Vatnars modell

Det är ytterst få kvinnor som blivit utsatta för fysiskt våld utan att även ha andra våldserfarenheter. Det var enbart tre procent av kvinnorna som upplevt fysiskt våld utan koppling till varken psykiskt eller sexuellt våld.

Ingen hade upplevt sexuellt våld utan att även upplevt psykiskt våld. En procent av kvinnorna hade enbart erfarenhet av kombinationen sexuellt och psykiskt våld.

Den dominerade kombinationen var att kvinnorna hade erfarenhet av både fysiskt och psykiskt våld, det uppgav 53 procent av informanterna. 35 procent av informanterna hade erfarenhet av alla tre våldsformerna.

3 Material och metod

3.1 Frågeformuläret - enkäten

Enkäten, det vill säga det frågeformulär som ligger till grund för denna studie är densamma som låg till grund för "Slagen dam".

Frågeformuläret har en genomtänkt struktur som Lundgren m.fl. (2001) beskriver på följande sätt: *"Relationen till gärningsmannen har stor betydelse för hur kvinnan tolkar det våld hon utsätts för. Därför, och för att komma förbi det motstånd kvinnan kan känna inför att berätta om svåra och kränkande erfarenheter, är enkäten uppbyggd så att frågorna om våldserfarenheter kommer "stegvis" och i en ordning som följer kvinnans relation till gärningsmannen, istället för gärningstypen i sig."*

De skriver också att de utgår från att *"...// enkätens frågor kan vara mycket känsliga och att de av den anledningen har ställt de frågor om det som är minst nära först, så att frågor om okända män och ytligt bekanta kommer före frågor om män som kvinnan har eller har haft en sexuell relation med, eller som hon har eller har haft en sexuell relation med och bott tillsammans med"*.

De allra flesta av frågorna gällde våldserfarenheter efter femton års ålder. I huvudfrågorna inom varje relation gavs möjligheten att ange ett tidsperspektiv, det vill säga, om våldet utövats de senaste tolv månaderna eller tidigare i livet.

Innan frågorna om kvinnors erfarenheter av våld ställs frågor om kvinnornas levnadsvillkor såsom ålder, utbildning och så vidare. När det kommer frågor om kvinnors erfarenhet av våld handlar det främst om våld efter femton års ålder. Enbart två frågor ställdes gällande våld innan femton år och de fanns i slutet av enkäten.

Kategorierna när det gäller relationer definieras på följande sätt:

- En man som kvinnan *inte har och inte har haft* en sexuell relation med, är exempelvis en granne, vän, arbetskamrat, släkting eller en okänd man
- En *pojkvän* är en man som kvinnan har eller har haft en sexuell relation med, men inte bott ihop med.
- *Nuvarande make eller sambo* är en man som kvinnan har en sexuell relation med och som hon bor ihop med.
- *Tidigare make eller sambo* är en man som kvinnan haft en sexuell relation med och som hon har bott ihop med.

De kategorier av våld, våldsformer, som det frågats om i enkäten är sexuella trakasserier, kontrollerande beteende, hot, fysiskt våld samt sexuellt våld. Nedan så beskrivs våldsformerna utifrån hur de formulerats i enkätens frågeställningar.

Med *sexuella trakasserier* menas i denna studie inte trakasserier enbart utifrån en arbetsrelation utan även från andra män som kvinnan inte har eller har haft en sexuell relation med. Det är frågor om exempelvis oanständiga telefonsamtal, blottning, ovälkomna kommentarer, obehaglig närhet, sexuell hotfullhet samt hot om att skada hennes karriär om hon inte utför sexuella tjänster. Frågorna om sexuella trakasserier ställdes enbart inom ramen för våld utövat av en man som kvinnan inte har eller har haft en sexuell relation med.

Fysiskt våld är att bli knuffad, fasthållen eller släpad, att en man kastat saker som kunnat göra kvinnan illa, slagit henne med knytnäven, något hårt föremål eller sparkat henne, tagit stryptag eller försökt kväva, bankat huvudet mot något eller använt kniv, skjutvapen eller annat vapen.

Sexuellt våld är att bli tvingad eller att någon försökt tvinga kvinnan till någon form av sexuell aktivitet genom att hota, hålla fast eller genom att göra henne illa, försökt tvinga eller genomföra en sexuell aktivitet då kvinnan var sovandes eller drogad eller mot hennes vilja tagit på henne på ett sexuellt sätt genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller kramas.

Hot om våld är att hota om att göra henne illa fysiskt, hota med att använda vapen, skada barnen eller sig själv.

Frågor om ett *kontrollerande beteende* ställdes enbart till kvinnor som är eller har varit gifta eller sambo. Ett kontrollerande beteende innebär den kontroll och maktutövning som män utsätter kvinnor för som inte är kriminaliserad, men som påverkar en kvinnas livsvillkor och livsutrymme. Kontrollerande beteenden rymmer beskrivningar som att mannen är svartsjuk, kallar henne för nedsättande saker eller får henne att känna sig underlägsen, bråkar när hon vill träffa släkt och vänner samt förbjuder henne att träffa släkt och vänner, låter henne inte ta beslut om inköp eller arbeta utanför hemmet, skadar de saker hon tycker om eller hotar med att skada barnen eller sig själv om hon lämnar honom.

Ordet funktionsnedsättning används inte i frågeformuläret utan där används funktionshinder/ handikapp eller ”långvarigt hälsoproblem”. Socialstyrelsen definierar i sin termbank (2007) funktionsnedsättning som en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana sjukdomar, tillstånd eller skador kan vara av bestående eller av övergående slag. Enligt Socialstyrelsen är ett funktionshinder den begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Inom traditionell handikappforskning använde dessa två termer synonymt.

Funktionsnedsättning används genomgående i denna studie för de kvinnor som i enkäten angett att det finns saker som de inte kan göra i vardagen på grund av funktionshinder/ handikapp eller långvarigt hälsoproblem.

Frågeställningarna som finns redovisade i studien är inte alltid så entydigt ställda, då det i en och samma frågeställning finns frågor om både försök till våld och genomfört våld.

I det ena fallet handlar det om sexuellt våld ”*Har din nuvarande [tidigare] make/sambo någonsin tvingat dig eller försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet när du inte kunnat försvara dig, för att du t.ex. varit sovandes eller drogad*”.

I det andra handlar det om fysiskt våld ”*Har din tidigare [nuvarande] make/sambo någonsin uppträtt våldsamt mot dig på något av följande sätt? - hotat med eller använt kniv, skjutvapen eller annat vapen*”.

Det innebär att utövat våld respektive försök till våldsutövning inte på något sätt värderas eller sätts emot varandra, utan alla erfarenheter har samma dignitet. Det betyder i praktiken att oavsett frågeställning, inom ett och samma våldsområde, har dessa slagits samman med de andra frågorna för att få ett övergripande resultat för respektive våldsområde.

I denna studie samredovisas frågorna på samma sätt som beskrivs ovan, vilket gör att det går att jämföra studiens resultat med ursprungsundersökningens, där alla svarande ingått.

Hur ofta och hur mycket våld en kvinna blir utsatt för påverkar hennes livsvillkor och hur ”våldsamt” hon uppfattar nästa våldstillfälle. Samma resonemang kan föras kring att kvinnors livsvillkor påverkas av vilket våld hon blir utsatt för och om hon blir utsatt för en eller flera olika typer av våldshandlingar. Kvinnors erfarenheter av flera olika våldshandlingar kommer därför att särredovisas i studien och resultatet utgår från huvudfrågeställningarna.

När det gäller att göra en fördjupad studie på undergrupper såsom ålder, utbildning med mera inom den grupp av kvinnor som svarat ja på frågan om de har en funktionsnedsättning så är undersökningsgruppens storlek så liten att det inte är meningsfullt.

I appendix B finns en sammanställningen där hela materialets bakgrundvariabler redovisas och där jämförelse av övergripande karaktär kan göras.

3.2 Insamling

Insamlingen av enkäten (frågeformuläret) gjordes i samarbete med Statistiska Centralbyrån, som även ansvarade för inkodningen av enkäterna.

Ett viktigt mål för Lundgren m.fl. (2001) var att kunna beskriva vilka erfarenheter kvinnor i Sverige har av våld från män. Forskarna valde att ha ett stort antal kvinnor som underlag för att få tillräckligt med information så att det skulle vara möjligt att ha undergrupper av kvinnor. De valde en postenkät, som bestod av ett frågeformulär med 115 frågor som sändes ut till 10 000 kvinnor slumpvist utvalda. Antalet inkomna enkäter var 6 926 st, vilket efter kontroll för dödsfall och emigration motsvarar en svarsfrekvens på 70,1 procent.

Undersökningspopulationen var kvinnor 18-64 år boende i hela Sverige under perioden 15 oktober 9 till 27 januari 2000. Vid urvalstillfället fanns 2 642 563 kvinnor i aktuell ålder. Som urvalsram användes Statistiska Centralbyråns register över totalbefolkningen. 10 000 kvinnor födda mellan 1935 och 1980 valdes ut med samma urvalssannolikhet.

Eftersom Statistiska Centralbyrån hade tillgång till bakgrundsinformation (ålder, civilstånd, län, medborgarskap och födelseland) både för de som svarat respektive de som inte svarat gjordes en bortfallsanalys, för att se hur väl den svarande gruppen kunde vara representativ för urvalet. Det fanns en skevhet när det gällde medborgarskap och födelseland.

Eftersom det i enkäten enbart hade frågats om födelseland beräknades en viktningskoefficient utifrån den frågan. Det resulterade i att kvinnorna födda i Sverige viktades ned och övriga kvinnor viktades upp. Beräkningarna som redovisas i denna studie har utgått från samma viktning som i ”Slagen Dam”. Mer utförlig beskrivning av viktningen finns i ”Slagen dam” (Lundgren m.fl. 2001), appendix 4 sidan 128.

Statistikbearbetningen av materialet i denna studie har gjorts med programmet PAWS Statistics 18, release 18.0.0 (30 juli 2009).

3.3 Urval

Som underlag för att identifiera de kvinnor som har en funktionsnedsättning användes fråga 12. Den lyder: *"Finns det saker du inte kan göra hemma, på jobbet eller i skolan, på grund av funktionshinder/handikapp eller långvarigt hälsoproblem?"* Här gavs tre svarsalternativ: Ja eller Nej. Om nej, skulle informanten gå direkt till fråga 14.

Om informanten svarade ja på fråga 12, skulle hon besvara fråga 13, som lyder: *"Vilket funktionshinder/handikapp eller vilket hälsoproblem är det som begränsar dig?"* Det har inte funnits någon möjlighet att ta del av svaren på fråga 13, då svaren på denna fråga inte finns med i materialet från Statistiska centralbyrån.

Svarsalternativen i fråga 12 gör det möjligt att dela materialet i tre grupper, de som svarat ja, de som svarat nej eller de som inte svarat alls. Ett ja-svar innebär att det är de kvinnor som anser sig ha en funktionsnedsättning och ett nej-svar att det är de kvinnor som inte anser sig ha en funktionsnedsättning.

Det är 860 stycken kvinnor som har svarat ja på fråga 12, det vill säga det är 860 kvinnor som anser att de har en funktionsnedsättning.

Tabell 1: Fördelning av hur informanterna har besvarat fråga 12 i enkäten

	Antal svarande	% av N= 6926
Ja	860	12,4 %
Nej	5854	84,5 %
Ej svarat	212	3,1 %
Totalt N	6926	100,0 %

Om de kvinnor som inte svarat alls på frågan har en funktionsnedsättning eller inte, är det inte möjligt att uttala sig om. Kanske har de av olika skäl aktivt avstått från att besvara frågan eller tänkt att de ska gå tillbaka och besvara den senare men sedan glömt det. Det innebär att det inte är speciellt meningsfullt att jämföra gruppens svar med de båda andra gruppernas svar och därför ingår de inte i resultatredovisningen.

3.3.1 Urvalsfrågan

Som underlag för en representativ gruppering har fråga 12 dock några svagheter. Frågans formulering *"Finns det saker som du inte kan göra hemma, på jobbet eller i skolan, på grund av funktionshinder/handikapp eller långvarigt hälsoproblem?"* öppnar för en viss osäkerhet kring vilka kvinnor som svarat ja respektive nej, jämfört med om frågan varit rakt på sak, det vill säga om det istället hade frågats om informanten hade en funktionsnedsättning eller inte.

Å andra sidan innebär formuleringen att samhällets definition av funktionsnedsättning inte är det viktiga, utan det centrala är kvinnors handlingsutrymme, där enbart kvinnan själv kan bestämma huruvida funktionsnedsättning har någon betydelse.

Det innebär att det inte är säkert att alla kvinnor som har en funktionsnedsättning har svarat ja på frågan, för om en kvinna som har en funktionsnedsättning inte tycker att funktionsnedsättningen i någon större grad påverkar hennes vardag, kan hon likaväl ha svarat nej.

3.4 Bortfall

Lundgren m.fl. (2001) valde att göra undersökningen på ett stort urval ”...// för att på så vis kunna få tillräckliga data även för undergrupper av kvinnor i det svenska samhället”. Detta urval borde ju garantera att även kvinnor med funktionsnedsättning är representerade i tillräckligt stor utsträckning. Frågan är dock hur väl denna postenkät tillgodoser detta?

3.4.1 Externt bortfall

Det externa bortfall som anges i ”Slagen dam” var att 120 stycken hört av sig angående att de antingen inte ville delta eller hade frågor kring anonymiteten. Det fanns några få kvinnor som hörde av sig att de hade svårigheter att besvara enkäten varav några med synnedsättning och några med intellektuell funktionsnedsättning. Hur många som inte besvarat enkäten på grund av funktionsnedsättning är alltså inte möjligt att veta.

En fråga som bör ställas är om kvinnorna som svarat ja i materialet kan vara representativa för gruppen kvinnor med funktionsnedsättning? Det vill säga, är 12,4 procent en relevant siffra för kvinnor med funktionsnedsättning när den jämförs med hur många kvinnor med funktionsnedsättning det finns i åldrarna 18-64 år?

I regeringens proposition ”Från patient till medborgare (1999) skriver de att ungefär var femte person i yrkesverksam ålder har något slag av funktionsnedsättning, vilket motsvarar cirka 20 procent. Enligt Handikappförbundens tillägg (2010) till Arbetsförmedlingens och SCB:s arbetskraftsundersökning från 2009 så har 15,5 procent av alla personer i arbetsför ålder (16-64 år) en funktionsnedsättning och andelen kvinnor är signifikant högre än andelen män, 16,6 procent av kvinnorna och 14,4 för männen.

Det innebär att 12,4 procent kan anses vara lite låg i förhållande till den lägsta av ovan angivna siffror, det vill säga 16,6 procent. Det finns åtminstone två skäl till ett lägre antal besvarade enkäter.

Ett skäl är att frågan inte är ställd explicit så att informanten enbart ska svara på om hon har en funktionsnedsättning eller inte. Ett annat skäl är att det kan antas finnas ett ingångsbortfall utifrån funktionsnedsättnings tillstånd, det vill säga om funktionsnedsättningen i sig har påverkat möjligheten att besvara enkäten överhuvudtaget.

I denna bortfallsgrupp finns förmodligen de kvinnor som har svårt att se/blinda och de som har svårt att bearbeta tolka och förmedla information. Blinda kvinnor eller kvinnor som har svårt att se kan ha haft svårigheter att besvara enkäten då den varken fanns på punktskrift, inläst eller digitalt, med möjlighet att skicka in svaren inlästa alternativt på punktskrift.

De kvinnor som har svårt att tolka, bearbeta och förmedla information är kvinnor som exempelvis bor kvar i barndomshemmet eller i ett gruppboende. Frågan är om det funnits några så kallade ”gatekeepers” det vill säga någon slags portvakt, som sorterat bort enkäten så att den inte nått mottagaren, av olika skäl.

Ett skäl skulle kunna vara att den som tar emot posten är den som utövar våldet. Ett annat skäl skulle kunna vara ”gatekeepern” anser att enkäten är ovidkommande utifrån att den tycker att kvinnan lever skyddat, det vill säga att hon har personal omkring sig hela tiden och därför inte skulle bli utsatt för våld.

Enligt Arnhof (2008) är bortfallet i undersökningar med fokus personer med funktionsnedsättning sannolikt större bland personer med vissa funktionsnedsättningar. *”Personer med utvecklingsstörning svarar inte på enkäter om de inte får hjälp och bortfallet bland psykiskt sjuka är sannolikt också högt.”*

3.4.2 Internt bortfall

I ”Slagen dam” valde forskarna att hantera det interna bortfallet, det vill säga, icke-svar på enskilda frågor med att inkludera dem i procenträkningen. Som anledning till det anger de att det skulle innebära en informationsförlust att exkludera svaren från rapporteringen. De motiverar detta med att ”Slagen dam” är den första omfattande studien av mäns våld mot kvinnor i Sverige och då avsikten var att ge en så korrekt beskrivning av förhållandena som möjligt, ansåg de att även vägran att svara ger information om exempelvis känslighetsgraden på vissa frågor.

De skriver *”Vidare kan vi ej på goda grunder anta att vägrarna, om de hade svarat, skulle ha svarat i överensstämmelse med fördelningen för de svarande, varför vi anser att det vore vanskligt att exkludera icke-svaren.”*

I denna studie har dock icke-svaren inte inkluderats i procentberäkningen utan de procentsatser som rapporteras kring varje fråga utgår från det faktiska antalet svarande.

Resultatberäkningarna utgår också från att de som svarat på frågor om olika relationer såsom pojkvän, nuvarande make eller sambo respektive en tidigare make eller sambo verkligen har eller har haft dessa relationer. Att inte ha besvarat någon av frågorna inom respektive relation har alltså inte tolkats som ett icke-svar, utan att kvinnan inte har eller har haft en sådan relation som frågan avser.

Svarsfrekvenserna inom respektive relation varierar med avseende på våldsförhållanden, men variationen är så liten att det inte tagits någon hänsyn till den vid summeringen av kvinnors våldserfarenheter för respektive relation. Här har procentsatsen beräknats utifrån det maximala antalet kvinnor som besvarat någon fråga inom kategorin.

Det finns dock anledning att reflektera kring icke-svaren utifrån målgruppens olika förutsättningar att besvara frågeformuläret. Enkäten var ganska omfattande, 115 frågor, vilket i sig gör det svårare för flera grupper av kvinnor med funktionsnedsättning att besvara enkäten, till exempel de som har svårigheter att koncentrera sig och tolka skriven text.

Dessa kvinnor hade behövt ha enkäten på lättläst svenska för att själva kunna besvara enkäten. Den enda möjligheten för kvinnor som behöver alternativa format för att besvara enkäten är att göra det med stöd av annan person, vilket kan kännas svårt då det handlar om känsliga frågeställningar.

3.5 Validitet och reliabilitet

Enligt Patel och Davidson (2003) kan det något tillspetsat sägas att kvaliteten i en kvantitativ studie helt och hållet är beroende av säkerheten i den insamlade informationen. Om validiteten är hög, så har instrumentet som använts mätt det som det var avsett att mäta. Så frågan är om frågeformuläret i denna studien har mätt det som det var avsett att mäta? Det vill säga, omfånget av kvinnors erfarenheter av våld samt deras erfarenheter av olika former av våld?

Forskarna bakom frågeformuläret redovisar i ”Slagen Dam”, appendix 2, att det genomfördes tre pilotstudier där en testgrupp med mångkulturell bakgrund gav respons på bland annat språk och läsbarhet, en testgrupp representerade olika bakgrundsvariabler såsom ålder, yrke med mera samt en grupp med ”professionell våldskunskap” för att få svar på om ordningen på frågorna var bra och om några frågor ansågs integritetskränkande.

En referensgrupp fanns också kopplad till enkätutformningen där bland annat synpunkter framfördes gällande längden på enkäten som de ansåg skulle kunna påverka svarsfrekvensen negativt.

Lundgren m.fl. (2001) ambition var att kunna jämföra den svenska undersökning med den undersökning som gjordes 1997 i Finland (Piispa & Heiskanen, 1998) fick den svenska enkäten en liknande utformning som den finska. Den finska undersökningen byggde sin enkät på andra internationella undersökningar, *“The first survey of this kind was carried out in Canada in 1993. Subsequently, similar studies have been made in Australia, New Zealand, and the USA. This report is the first of its kind in Finland.”*

Frågorna formulerades på ett vardagligt konkret sätt bland annat för att undvika att de svarande skulle missförstå dess innebörd, men också för att det är få kvinnor som identifierar det våld de är utsatta för såsom juridiken definierar olika brottskategorier, till exempel miss-handel och våldtäkt.

Bedömningen, utifrån att frågeformuläret har testats vid många olika undersökningar och av skilda forskare är att studien har hög validitet, det vill säga att formulärets konstruktion fungerar för att mäta kvinnors våldserfarenheter.

Patel och Davidson (2003) menar också att *”Instrumentets tillförlitlighet, reliabiliteten, handlar om hur väl instrumentet motstår slumpinflytande av olika slag”*. Vilket leder till en annan fråga, den om resultatet har någon reliabilitet, tillförlitlighet? Det vill säga att studiens resultat inte har styrts av slumpen?

Det som talar emot en hög reliabilitet är att frågorna syftar till att synliggöra kvinnornas upplevelser av våld och har ett brottsofferperspektiv, vilket innebär att de som varit utsatta för våld inte ges någon möjlighet att framträda som ett självständig handlande subjekt (Eriksson 2001). Ytterligare en nackdel kan vara att några av kvinnorna behövt någon annans hjälp för att fylla i enkäten, vilket kan innebära att den kanske inte fyllt i enligt hennes val.

Det som talar för att studiens resultat är tillförlitligt, är att resultatet i sig inte avviker speciellt mycket från andra undersökningars resultat.

4 Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning

Inledningsvis presenteras svarsfrekvenser, det vill säga hur många kvinnor med samt utan funktionsnedsättning som ingår i respektive frågeställning och hur många av dem som besvarat frågan samt hur många av dem som besvarat frågan som har rapporterat erfarenheter av våld.

Resultatredovisningen följer den ordning som frågorna ställdes i frågeformuläret. Inledningsvis redovisas kvinnornas erfarenheter av våld efter femton års ålder från en man som de inte har eller har haft en sexuell relation med. Därefter våld från män som kvinnan haft en sexuell relation med, men inte bott ihop med. Efter det redovisas våld från nuvarande make eller sambo och våld utövat av tidigare make eller sambo. Detta följs av våldserfarenheter innan femton års ålder och avslutningsvis redovisas våldsformer i kombination, från tidigare make eller sambo utifrån Solveig Vatnars modell.

I frågeformuläret ställdes frågor om det rapporterade våldet hänt de senaste 12 månaderna eller tidigare. I resultatredovisningen redovisas tidperspektiven som våld det senaste året och en summering av det senaste året samt tidigare som; Någon gång efter femton års ålder.

Tabell 2: Svarsfrekvens för respektive relation samt våldsform, efter femton års ålder.
Tabellen är uppdelad på kvinnor som anser att de har funktionsnedsättning respektive kvinnor som inte anser sig ha en funktionsnedsättning.

	Kvinnor som anser sig ha en funktionsnedsättning				Kvinnor som inte anser sig ha en funktionsnedsättning			
	Svarande		Våldsutsatta		Svarande		Våldsutsatta	
Undergrupper utifrån relation	Antal n	Andel i % av N=860	Antal utsatta	Andel i procent av n	Antal n	Andel i % av N=5854	Antal utsatta	Andel i procent av n
<i>Utanför sexuell relation</i>								
Sexuellt våld	797	93 %	308	39 %	5580	95 %	1399	25 %
Fysiskt våld	787	92 %	127	16 %	5594	96 %	451	8 %
Hot	787	92 %	116	15 %	5570	95 %	462	8 %
Sexuella trakasserier	799	93 %	498	62 %	5616	96 %	3274	58 %
<i>Pojkvän</i>								
Sexuellt våld	579	67 %	111	19 %	4270	73 %	445	10 %
Fysiskt våld	580	67 %	72	12 %	4273	73 %	263	6 %
Hot	576	67 %	66	11 %	4256	73 %	204	5 %
<i>Nuvarande make eller sambo</i>								
Sexuellt våld	606	70 %	15	2 %	4016	69 %	126	3 %
Fysiskt våld	606	70 %	40	7 %	4016	69 %	356	9 %
Hot* se förklaring 4.3.2	39	5 %	7	18 %	361	6 %	55	15 %
Kontrollerande beteende	606	70 %	60	10 %	4016	69 %	488	12 %
<i>Tidigare make eller sambo</i>								
Sexuellt våld	322	37 %	52	16 %	2345	40 %	370	16 %
Fysiskt våld	322	37 %	103	32 %	2345	40 %	739	32 %
Hot	322	37 %	67	21 %	2345	40 %	426	18 %
Kontrollerande beteende	322	37 %	150	47 %	2345	40 %	1132	48 %
<i>Innan femton års ålder</i>								
Sexuellt våld	801	93 %	228	28 %	5578	95 %	1147	21 %
Fysiskt våld	805	94 %	236	29 %	5570	95 %	994	18 %

4.1 Våld utanför en sexuell relation, efter femton års ålder

Under denna rubrik presenteras det våld kvinnorna varit utsatta för av män utanför en sexuell relation, det vill säga av en man som kvinnan *inte har eller inte har haft en sexuell relation med*. Det kan vara en kollega, bekant/granne, vän, släkting eller en för kvinnan okänd man.

Avsnittet har delats upp i tre delar, sexuella trakasserier, våld såsom hot, sexuellt eller fysiskt våld samt oro för våld.

När det gäller sexuella trakasserier respektive hot, fysiskt och sexuellt våld utgår resultatet från frågorna 24-26. Resultatet gällande oro för våld utgår från frågorna 20-22, se appendix A.

4.1.1 Sexuella trakasserier

Frågeställningarna kring sexuella trakasserier är frågor om beteenden som bland annat ryms inom det som i arbetsrätliga sammanhang kallas för sexuella trakasserier. Några av de efterfrågade beteendena är kriminaliserade medan andra inte är det. De flesta av studiens frågeställningar kring sexuella trakasserier är sådana som till största del har skett utanför arbetslivet.

Tabell 3: Summering av kvinnors erfarenheter av sexuella trakasserier efter femton års ålder.

	Kvinnor som anser sig ha en funktionsnedsättning		Kvinnor som inte anser sig ha en funktionsnedsättning	
Senaste året	19 %	n=750	17 %	n=5408
Någon gång efter femton års ålder	62 %	n=799	58 %	n=5616

När det gäller att ha blivit utsatt för sexuella trakasserier skiljer sig inte den rapporterade utsattheten nämnvärt mellan grupperna, oavsett tidsperspektiv.

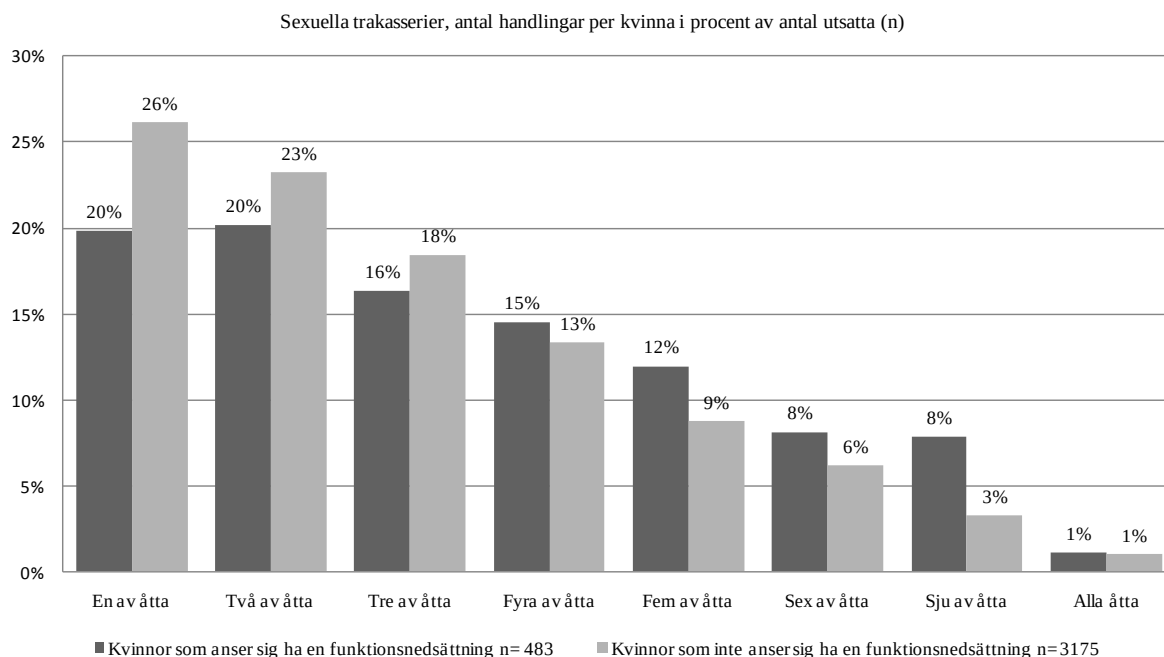
Mest frekvent, oavsett tidsperspektiv samt med eller utan funktionsnedsättning, var att någon man fått kvinnorna att känna sig illa till mods genom att kommentera hennes kropp, privatliv eller genom sexuella anspelningar samt att en man lutat sig över, kommit för nära eller trängt in kvinnorna i ett hörn på ett sätt som upplevts obehagligt.

Den vanligaste förövaren var en man de inte känner. 39 procent av kvinnor med funktionsnedsättning uppgav sexuella trakasserier av en okänd man och 41 procent av kvinnorna utan funktionsnedsättning.

Betydligt större andel kvinnor med funktionsnedsättning var utsatta av någon som de känner såsom vänner, bekanta och grannar, 26 procent jämfört med 16 procent. När det gäller att bli sexuellt trakasserad av en släkting, far eller bror har en större andel kvinnor med funktionsnedsättning rapporterat, 7 procent jämfört med 3 procent.

4.1.2 Erfarenheter av olika former av sexuella trakasserier

Här redovisas kvinnornas samlade erfarenhet av sexuell trakasserier, såsom snuskiga telefonsamtal, blottning, kommentarer kring kropp och privatliv, sexuell hotfullhet med mera, totalt åtta olika handlingar.

Figur 2: Diagram över antal handlingar per kvinna, i procent av antalet utsatta.
Sexuella trakasserier utövade av en man som de inte har eller haft en sexuell relation med.

Det sker en tydlig vändning när det kommer till erfarenhet av fyra handlingar eller fler. Efter tre handlingar har kvinnor med funktionsnedsättning betydligt större erfarenhet av många olika slag av sexuella trakasserier per kvinna. Drygt hälften av alla kvinnor med funktionsnedsättning har erfarenheter av fyra eller flera handlingar medan för kvinnor utan funktionsnedsättning är det en tredjedel.

När det gäller att ha erfarenhet av sex eller flera olika våldshandlingar är andelen kvinnor med funktionsnedsättning högre i jämförelse med kvinnor utan funktionsnedsättning, 17 procent respektive 10 procent.

4.1.3 Våld utanför en sexuell relation

Här nedan redovisas hot, fysiskt och sexuellt våld utövat av en man som kvinnan *inte har eller har haft en sexuell relation med*. Frågorna kring det fysiska våldet är inte lika ingående ställda som de frågor som ställts till kvinnor som blivit utsatta för våld inom en relation eller en tidigare relation.

Tabell 4: Summering av kvinnors erfarenheter av våld utanför sexuell relation efter femton års ålder.

	Kvinnor som anser sig ha en funktionsnedsättning		Kvinnor som inte anser sig ha en funktionsnedsättning	
Senaste året	7 %	n=769	6 %	n=5563
Någon gång efter femton års ålder	42 %	n=797	30 %	n=5594

När alla frågeställningar summeras kring våld utanför sexuell relation skiljer sig det rapporterade våldet inte nämnvärt när det gäller våld under det senaste året.

När det gäller erfarenheter av våld efter femton års ålder rapporterar kvinnor med funktionsnedsättning en betydligt högre utsatthet jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning, nästan hälften av kvinnorna med funktionsnedsättning rapporterar högre utsatthet jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

Mest frekvent, oavsett tidsperspektiv och med eller utan funktionsnedsättning, var att någon tagit i dem mot deras vilja på ett sexuellt sätt och näst vanligast var att de blivit hotade ansikte mot ansikte med att bli skadade fysiskt.

När det gäller sexuellt våld har det ställts fyra frågor om en man försökt tvinga eller tvingat kvinnan till någon form av sexuell aktivitet mot hennes vilja. Drygt var tredje kvinna med funktionsnedsättning, 39 procent, har erfarenheter av sexuellt våld från en man som de inte har eller har haft en sexuell relation med jämfört med var fjärde kvinna utan funktionsnedsättning, 25 procent.

En fråga ställdes om fysiskt våld där olika slags fysiskt våld inkluderades såsom blivit slagen, knuffad, sparkad, biten, knivskuren eller liknande. Dubbelt så stor andel kvinnor med funktionsnedsättning rapporterade om erfarenheter av fysiskt våld, 16 procent, jämfört med de som uppgett att det inte har en funktionsnedsättning, 8 procent.

När det gäller hot ansikte mot ansikte, via telefon eller brev rapporterades sammanlagt 15 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning att de blivit utsatta av en man som de inte har eller inte har haft en sexuell relation med jämfört med 8 procent av de kvinnor som inte har en funktionsnedsättning .

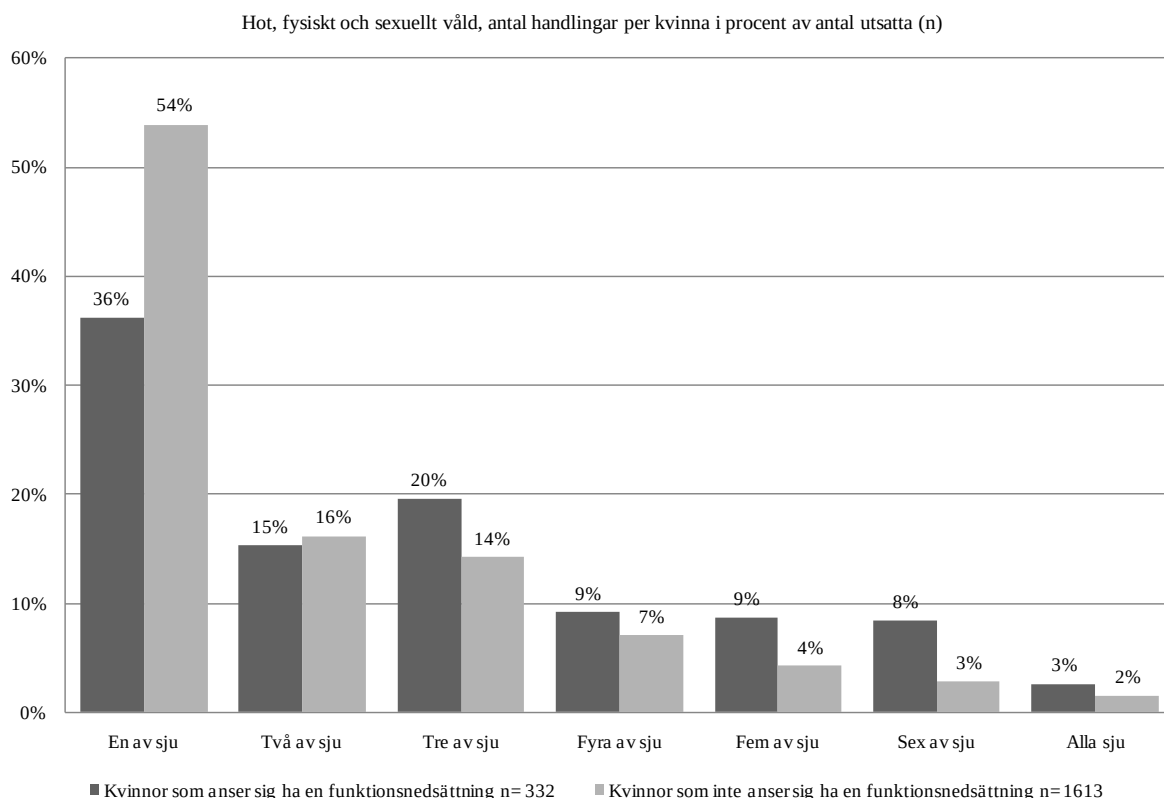
Frågeställningen gällande vem som utsatt kvinnan har här utgått från det *senaste tillfället*. Vanligast var för både kvinnor med funktionsnedsättning och utan funktionsnedsättning att de utsatts för hot, fysiskt och sexuellt av män som de inte känner, 12 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning och 9 procent av kvinnorna utan funktionsnedsättning.

15 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning uppger våld från män som de känner såsom bekanta, grannar eller vänner jämfört med 10 procent för kvinnor utan funktionsnedsättning.

När det gäller att bli utsatt för våld av en bror, far eller släkting var kvinnor med funktionsnedsättning i högre grad mer utsatta jämfört med de som inte har en funktionsnedsättning, 4 procent respektive 2 procent.

4.1.4 Erfarenheter av olika våldshandlingar utanför en sexuell relation

Här redovisas kvinnornas samlade erfarenhet av olika våldshandlingar utanför en sexuell relation, det vill säga hot, fysiskt och sexuellt våld, totalt sju olika handlingar.

Figur 3: Diagram över antal handlingar per kvinna i procent av antalet utsatta. Våldshandlingar utövat av en man som de inte har eller haft en sexuell relation med.

Kvinnor med funktionsnedsättning har erfarenhet av betydligt flera olika våldformer än de kvinnor som angett att de inte har en funktionsnedsättning. Totalt har närmre hälften av kvinnorna med funktionsnedsättning erfarenheter av tre eller flera våldshandlingar jämfört med 30 procent för kvinnor utan.

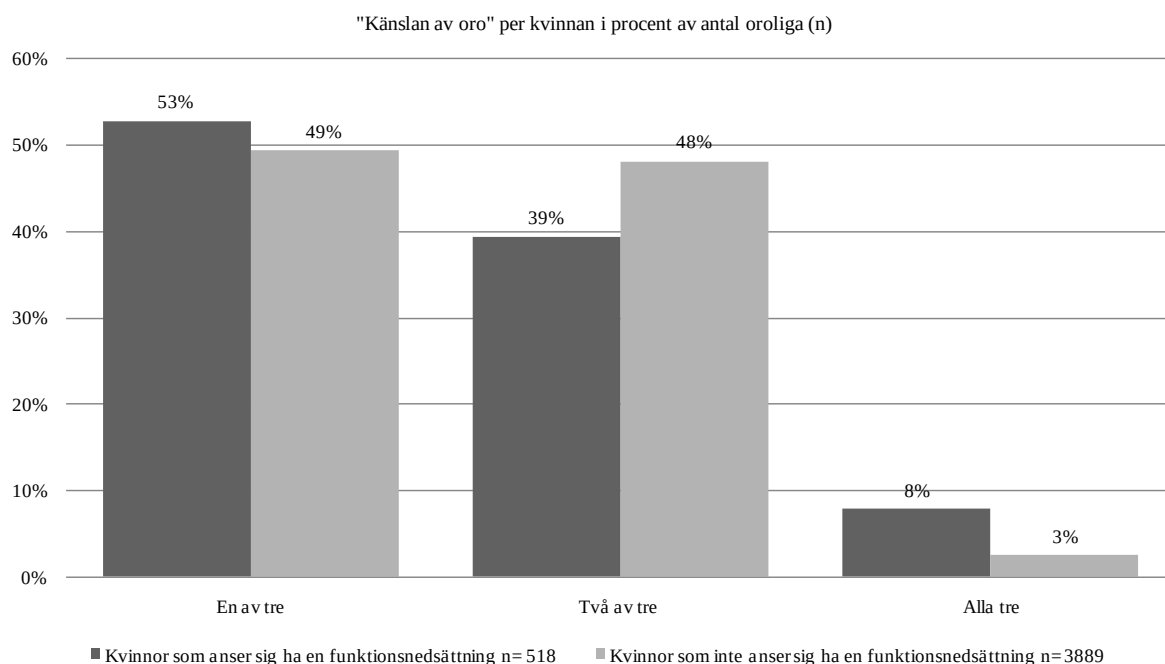
20 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning rapporterar erfarenhet av fem eller fler våldshandlingar medan motsvarande erfarenhet för kvinnor utan funktionsnedsättning var 9 procent.

4.1.5 Oro för våld

Under denna rubrik har frågor ställts om kvinnor känt oro för att bli utsatta för våld i olika situationer såsom när de går hem i mörker eller om de är rädda för att bli våldtagna.

Kvinnors rädsla är stor oavsett grupp. Rädd eller orolig är de begrepp som använts i "Slagen dam", det vill säga, oroliga för att gå hem ensam när det är mörkt, rädsla för att någon i familjen ska vara våldsam eller att bli våldtagen av en okänd man.

Här har 60 procent av kvinnor utan funktionsnedsättning respektive 66 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning rapporterat att de upplever oro. När det gäller kvinnor med funktionsnedsättning uppger 8 procent att känner oro för alla tre handlingarna, medan motsvarande andel för kvinnor utan funktionsnedsättning var 3 procent.

Figur 4: Diagram över den oro som uttrycks per kvinna i procent av alla oroliga kvinnor.

Skillnaden var dock stor när det gällde oro för våld från någon inom familjen eller släkten, där var rädslan tre gånger så stor jämfört kvinnor utan funktionsnedsättning, det vill säga 9 procent jämfört med 3 procent.

Överlag var rädslan stor för kvinnor att bli våldtagna, mer en tredje del av alla kvinnor var rädda för att bli våldtagna av en okänd man. 38 procent av kvinnor med funktionsnedsättning kände en sådan oro vilket var lite lägre än för kvinnor utan funktionsnedsättning, 44 procent.

4.2 Våld av pojkvän, efter femton års ålder

Under denna rubrik presenteras det våld kvinnorna varit utsatta för av *en man som de har eller har haft en sexuell relation med men inte varit gift eller sammanboende med*.

Frågorna som rör erfarenhet av sexuellt våld under denna rubrik är desamma som frågorna gällande sexuellt våld utövat av nuvarande eller tidigare make eller sambo. Det ställs en fråga om fysiskt våld, som inte är så konkret som frågorna kring fysiskt våld i nuvarande respektive tidigare relation. Två av frågorna handlade om hot och då var fokus hot om fysiskt våld.

Resultatet när det gäller våld från pojkvän utgår från fråga 34, se appendix A.

4.2.1 Våld utövat av pojkvän

En högre rapportering av utsatthet för våld från en pojkvän, efter femton års ålder, rapporteras av kvinnor med funktionsnedsättning, 25 procent jämfört med de kvinnor som inte har en funktionsnedsättning, 15 procent.

Tabell 5: Summering av kvinnors erfarenheter av våld från pojkvän, efter femton års ålder.

	Kvinnor som anser sig ha en funktionsnedsättning		Kvinnor som inte anser sig ha en funktionsnedsättning	
Senaste året	5 %	n=568	2 %	n=4270
Någon gång efter femton års ålder	25 %	n=580	15 %	n=4273

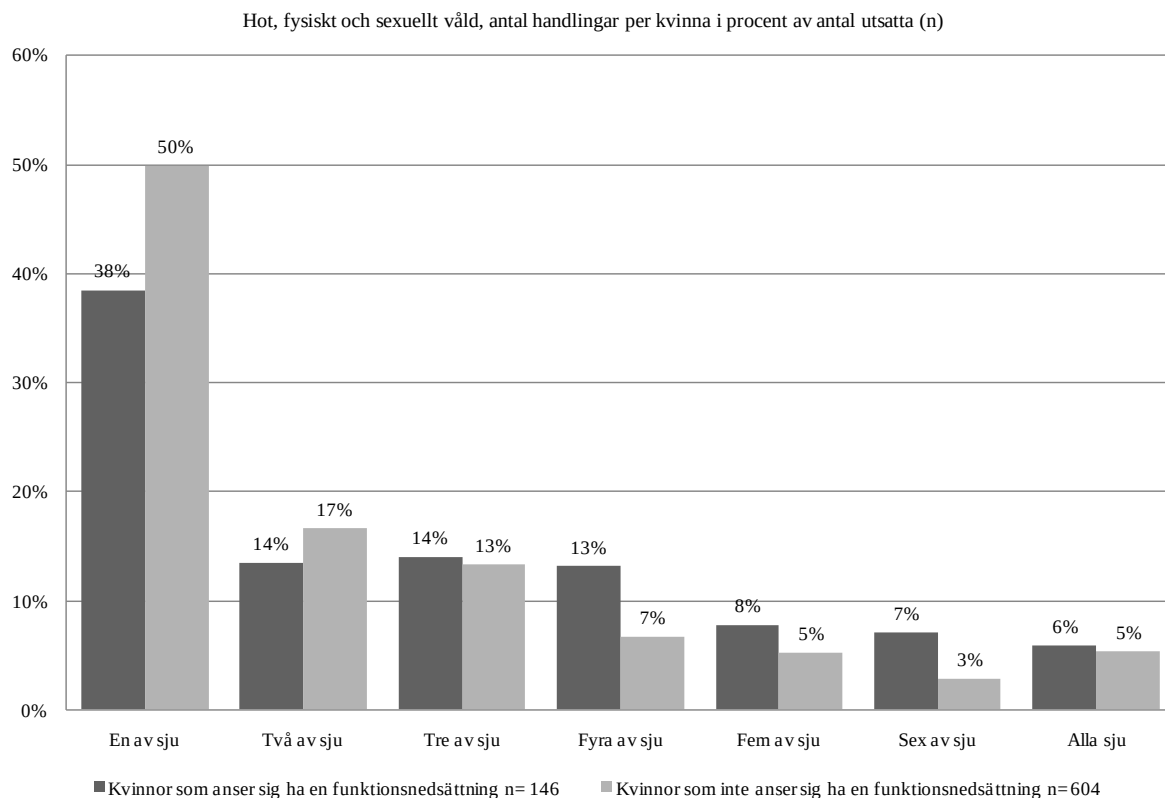
Nästan en femtedel av kvinnorna med funktionsnedsättning, 19 procent rapporterar att de efter femton års ålder har blivit utsatta för sexuellt våld från en pojkvän. Motsvarande andel för kvinnor utan funktionsnedsättning är 10 procent.

Dubbelt så stor andel kvinnor med funktionsnedsättning jämfört med kvinnor utan rapporterar att de efter femton års ålder varit utsatt för fysiskt våld av en pojkvän, 12 procent jämfört med 6 procent.

11 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning rapporterade att de blivit hotade av en pojkvän vilket är betydligt högre än för kvinnor utan funktionsnedsättning, 5 procent.

4.2.2 Erfarenhet av olika våldshandlingar, pojkvän

Att vara ihop med en man men inte bo ihop med honom innebär ingen garanti för att slippa att bli utsatt för olika slag av våldshandlingar. Här redovisas kvinnors samlade erfarenhet av olika våldshandlingar det vill säga hot, fysiskt och sexuellt våld, totalt sju olika handlingar.

Figur 5: Diagram över antal handlingar per kvinna i procent av antalet utsatta. Våldshandlingar utövat av en pojkvän, en man som de har eller haft en sexuell relation med, men inte bott tillsammans med.

Sammanlagt har nästan hälften av kvinnorna med funktionsnedsättning erfarenhet av tre eller flera handlingar jämfört med en tredjedel för kvinnor utan.

När det gäller att ha erfarenheter av tre eller flera handlingar rapporterar kvinnor med funktionsnedsättning överlag en större erfarenhet av våld från en pojkvän jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

4.3 Våld av nuvarande make eller sambo

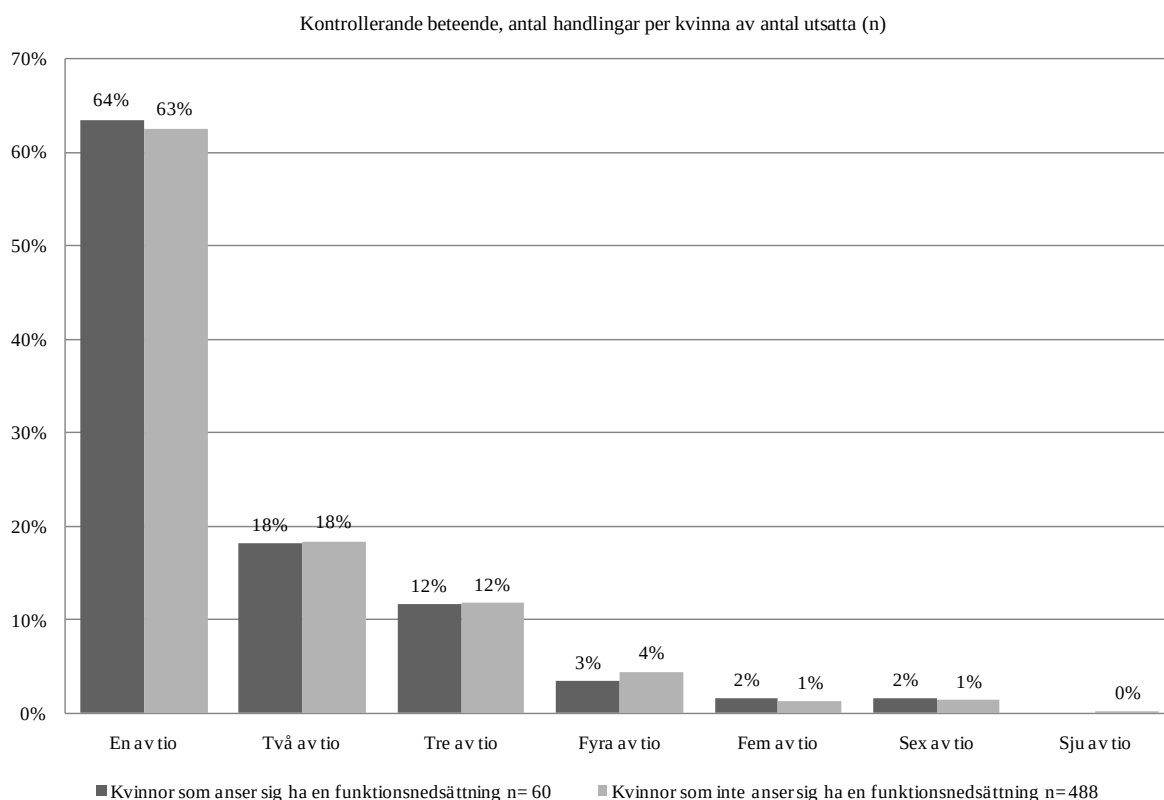
Under denna rubrik presenteras det våld kvinnorna varit utsatta för av *män som de är gifta eller sambo med*. Frågeställningarna i detta avsnitt handlar om fysiskt och sexuellt våld, hot om våld samt kontrollerande beteende.

Resultatet när det gäller make eller sambo utgår från frågorna 51, 53 och 54, se appendix A.

4.3.1 Kontrollerande beteende av make eller sambo

Det har ställts tio frågor om kontrollerande beteenden. Frågornas formulering är lite annorlunda jämfört med övriga frågor såtillvida att det inte frågas om konkreta händelser utan frågorna gällde om nämnda påståenden utgjorde en passande beskrivning på makes eller sambos kontrollerande beteende.

När det gäller kontrollerande beteende är det 10 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning som rapporterat ett kontrollerat beteende i sin nuvarande relation vilket är lägre än för kvinnor utan funktionsnedsättning 12 procent.

Figur 6: Diagram över antal kontrollerande beteenden per kvinna i procent av antalet utsatta. Handlingar utövade av nuvarande make eller sambo.

De tre mest frekventa våldshandlingarna som grupperna rapporterade om var samma för båda grupperna, dels att mannen var svartsjuk och krävde att få reda på vem hon träffat eller vad hon gjort, vilket rapporterades av 54 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning medan det var något lägre för kvinnor utan funktionsnedsättning, 48 procent.

Näst vanligast var att mannen fått henne att känna sig underlägsen och dålig, 36 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning och 38 procent för kvinnor utan funktionsnedsättning

4.3.2 Våld utövat av make eller sambo

När det gäller att någon gång efter femton års ålder varit utsatt för hot, fysiskt eller sexuellt våld av en make eller sambo rapporterade kvinnorna med funktionsnedsättning en lägre utsatthet, 8 procent jämfört med kvinnorna utan, 11 procent.

Tabell 6: Summering av kvinnors erfarenheter av våld från nuvarande make/sambo.

	Kvinnor som anser sig ha en funktionsnedsättning		Kvinnor som inte anser sig ha en funktionsnedsättning	
Senaste året	4 %	n=606	6 %	n=4016
Någon gång efter femton års ålder	8 %	n=606	11 %	n=4016

Kvinnor med funktionsnedsättning rapporterar om en något lägre utsatthet för sexuellt våld av en make eller sambo, efter femton års ålder än kvinnor utan funktionsnedsättning, 2 procent jämfört med 3 procent.

Mest frekvent var att maken eller sambon mot hennes vilja tagit tag i, hållit fast, kysst eller kramats. Där skiljde sig inte siffrorna nämnvärt, 85 procent av de utsatta kvinnorna med funktionsnedsättning, 83 procent för kvinnor utan funktionsnedsättning.

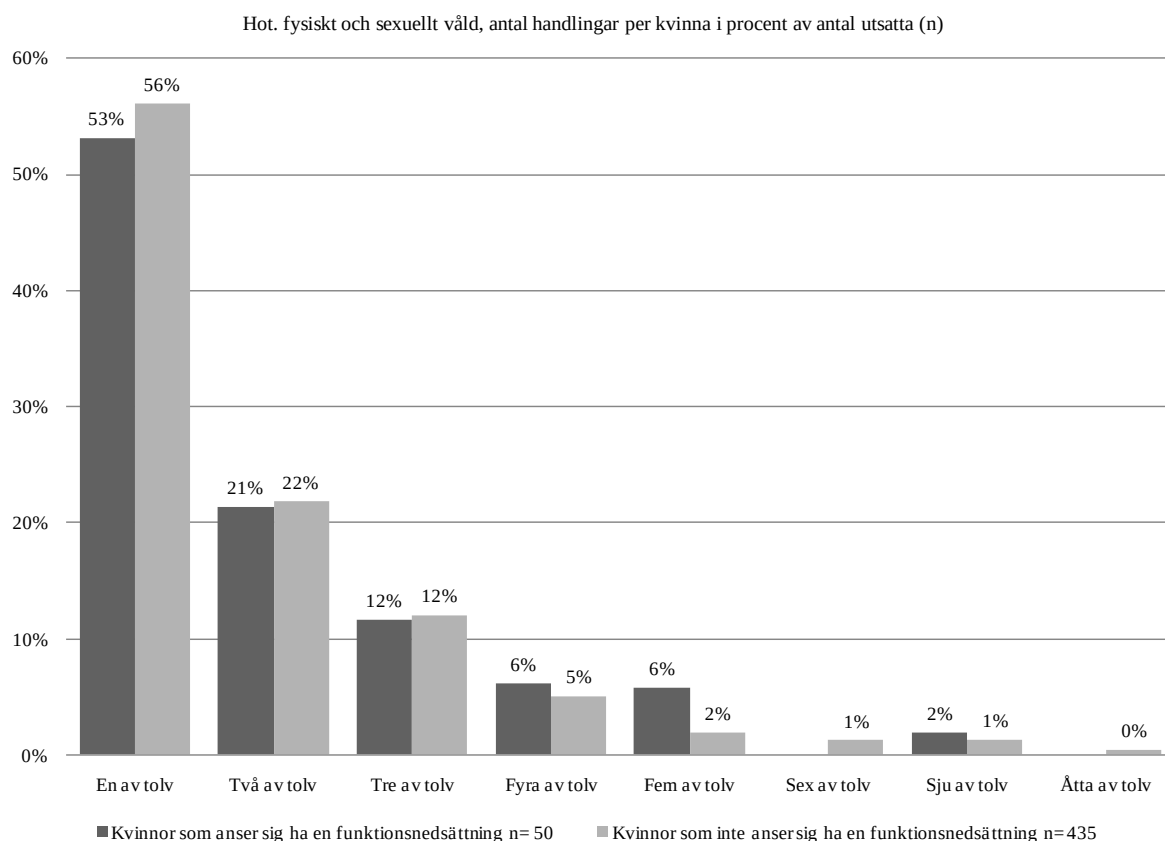
Den rapporterade utsattheten för fysiskt våld är även den något lägre för kvinnor med funktionsnedsättning, 7 procent, jämfört med de utan funktionsnedsättning, 9 procent. Det våld som kvinnor med funktionsnedsättning rapporterat mest om handlar om att mannen knuffat, hållit fast eller släpat henne följt av att mannen slagit henne med knytnäve, använt något hårt föremål eller sparkat henne.

Frågan gällande hot om våld saknas i enkäten vilket var ett misstag vid tryckningen enligt Lundgren m.fl. (2001) så därför finns det inget sådant resultat att redovisa. I ”Slagen dam” valde de dock att konstruera ett resultat utifrån två frågor om hot i fråga 51 samt fråga 59. De påpekar dock i fotnoten att ”Mätningen av hot från nuvarande make/sambo får därför antas vara underskattad i jämförelse med mätningen av hot från tidigare make/sambo”. Dessutom finns det av naturliga skäl ingen möjlighet att ha med något tidsperspektiv.

I denna studie gjordes samma konstruktion det vill säga, en sammanslagning av ovan nämnda frågor. Det visade sig att det inte är någon större skillnad mellan grupperna, 18 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning rapporterade att de hade varit utsatta för hot av sin make eller sambo jämfört med 15 % för de utan funktionsnedsättning

4.3.3 Erfarenheter av olika våldshandlingar, make eller sambo

Här redovisas kvinnors samlade erfarenheter av de olika våldshandlingar som inkluderats i frågor om hot, fysiskt samt sexuellt våld, totalt tolv olika handlingar, där frågan om hot har använts enligt konstruktionen som användes i avsnittet innan.

Figur 7: Diagram över antal handlingar per kvinna i procent av antalet utsatta. Våldshandlingar utövade av nuvarande make eller sambo.

Tidigare i avsnittet har kvinnor med funktionsnedsättning i nästan alla våldsformer gällande make eller sambo rapporterat om en något lägre erfarenhet av våld jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

När det kommer till att ha erfarenhet av flera olika våldshandlingar av en make eller sambo rapporterar de en något högre utsatthet jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

4.4 Våld av tidigare make eller sambo

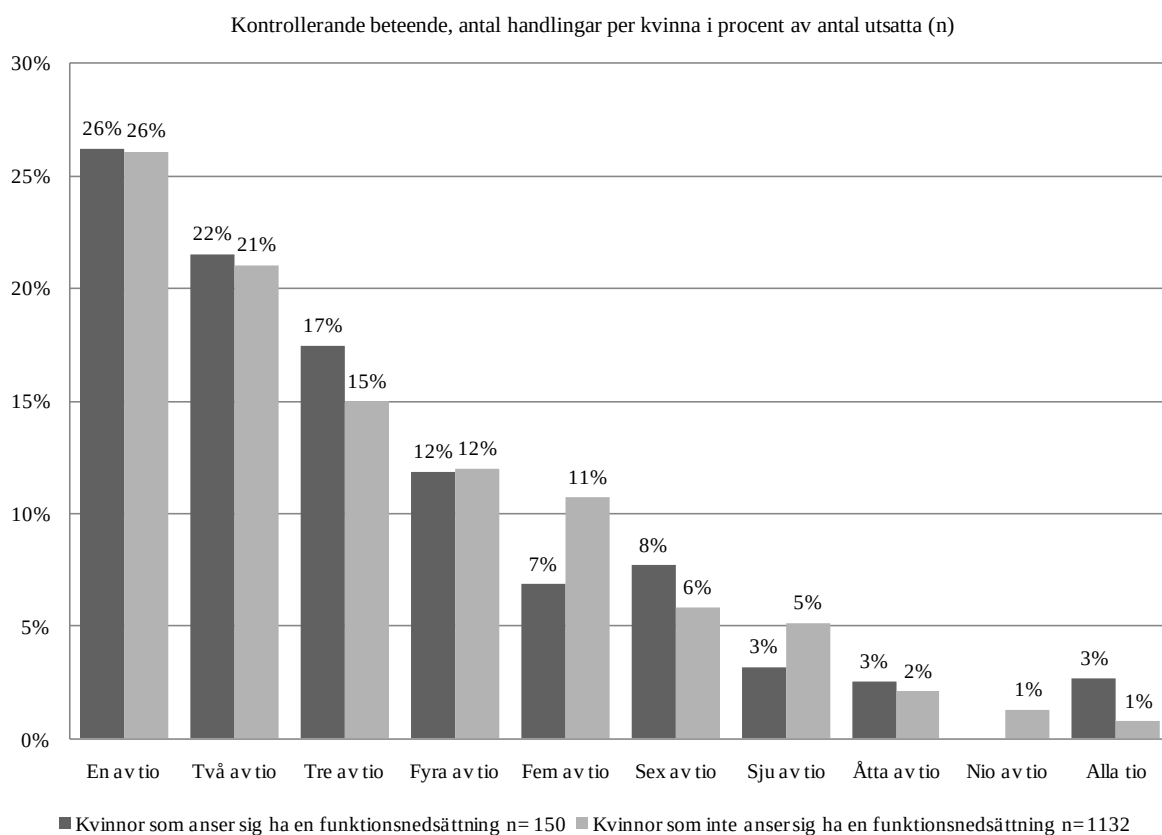
Under denna rubrik presenteras det våld kvinnorna varit utsatta för av *män som de har varit gifta eller sambo med*. Precis som i avsnittet med fokus make eller sambo handlar frågeställningarna i detta avsnitt om fysiskt och sexuellt våld, hot om våld samt kontrollerande beteende.

Resultatet när det gäller tidigare make eller sambo utgår från frågorna 62, 64 och 65, se appendix A.

4.4.1 Kontrollerande beteende av tidigare make eller sambo

Det har ställts tio frågor om kontrollerande beteenden. Frågornas formulering är lite annorlunda jämfört med övriga frågor såtillvida att det inte frågades om konkreta händelser utan frågorna gällde om nämnda beteenden utgjorde en passande beskrivning på deras tidigare makes eller sambos beteende.

När det gäller kontrollerande beteende av en tidigare make eller sambo är det en högre rapportering jämfört med det kontrollerande beteende som rapporterades utövat av nuvarande make eller sambo. När det gäller rapporterandet, att en tidigare make eller sambo har haft ett kontrollerat beteende, så skiljer sig grupperna knappt åt, kvinnor med funktionsnedsättning 47 procent av kvinnor med funktionsnedsättning jämfört med dem utan, 48 procent.

Figur 8: Diagram över antal kontrollerande beteenden per kvinna i procent av antalet utsatta. Handlingar utövade av en tidigare make eller sambo.

När det kommer till erfarenheter av alla de tio olika kontrollerande beteenden som det frågats om, har kvinnor med funktionsnedsättning rapporterar om en tre gånger så stor utsatthet jämfört med de som inte har en funktionsnedsättning.

Grupperna följs åt gällande de tre mest frekventa beteendena de varit utsatta för, även om ordningen dem emellan är olika.

Mest frekvent för både grupperna var att mannen var svartsjuk och krävde att få reda på vem hon träffat eller vad hon gjort. 31 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning rapporterar detta. För kvinnor utan funktionsnedsättning var andelen något högre, 34 procent.

Näst vanligast för båda grupperna var att den tidigare maken eller sambon fått henne att känna sig underlägsen eller dålig, 27 procent för kvinnor utan funktionsnedsättning vilket är något lägre än för kvinnor utan funktionsnedsättning, 30 procent.

4.4.2 Våld utövat av tidigare make eller sambo

När det gäller att efter femton års ålder utsatts för hot, fysiskt eller sexuellt våld anger 37 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning att de varit utsatta, vilket inte skiljer sig nämnvärt från kvinnor utan funktionsnedsättning, 35 procent.

Tabell 7: Summering av kvinnors erfarenheter av våld från tidigare make/sambo.

	Kvinnor som anser sig ha en funktionsnedsättning		Kvinnor som inte anser sig ha en funktionsnedsättning	
Senaste året	8 %	n=322	5 %	n=2345
Någon gång efter femton års ålder	37 %	n=322	35 %	n=2345

När det gäller sexuellt våld av en tidigare make eller sambo är den rapporterade utsattheten lika stor för båda grupperna, 16 procent av dem rapporterar att de har sådan erfarenhet.

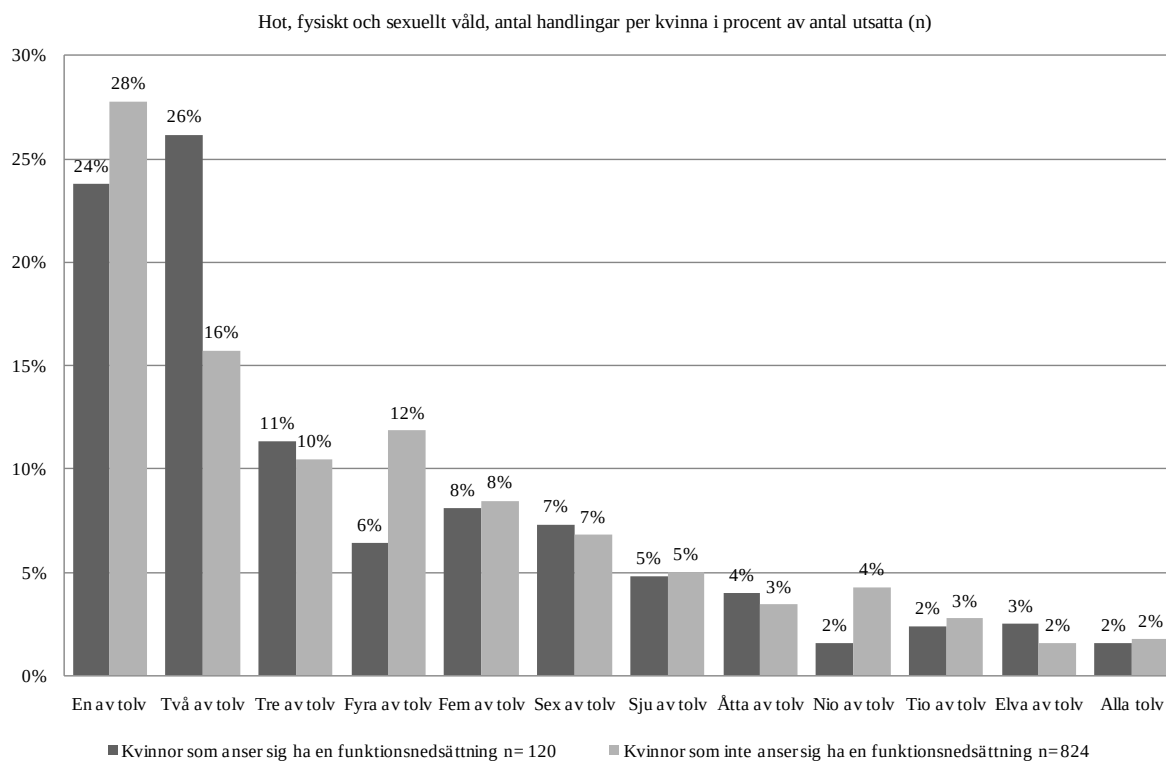
När det gäller erfarenheter av sexuellt våld från en tidigare make eller sambo det senaste året har kvinnor med funktionsnedsättning i högre grad rapporterat att de har blivit utsatta, 4 procent, jämfört med de som svarat att de inte har en funktionsnedsättning, 2 procent.

När det kommer till fysiskt våld har frågorna gällt konkreta handlingar såsom om mannen kastat något, knuffat, slagit med knytnäve, tagit stryptag och liknande handlingar. Även här är utsattheten lika stor för båda grupperna, efter femton års ålder, 32 procent rapporterar om fysiskt våld från en tidigare make eller sambo. Det är även här en skillnad då det gäller senaste året. Kvinnor med funktionsnedsättning rapporterar om en halv gång så hög utsatthet för fysiskt våld, 6 procent jämfört med 4 procent för de utan funktionsnedsättning .

Frågan om hot gällde om kvinnans tidigare make eller sambo hotat med att göra henne illa fysiskt. Det var något fler kvinnor med funktionsnedsättning, 21 procent som hade blivit hotade jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning 18 procent av en tidigare make eller sambo. Det är ingen större skillnad vad gäller hot utövat det senaste året, där 3 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning har rapporterat om hot av en tidigare make eller sambo jämfört med de utan, 2 procent.

4.4.3 Erfarenheter av olika våldshandlingar, tidigare make eller sambo

Här redovisas summeringen av kvinnors erfarenheter av de olika våldshandlingarna om hot, fysiskt samt sexuellt våld, totalt tolv olika handlingar. Ingen av grupperna dominerar när det gäller att ha erfarenhet av många olika våldshandlingar.

Figur 9: Diagram över antal handlingar per kvinna i procent av antalet utsatta. Våldshandlingar utövade av en tidigare make eller sambo.

50 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning har erfarenhet av tre eller flera våldshandlingar där motsvarande är 57 procent för kvinnor utan funktionsnedsättning.

4.5 Våldserfarenheter innan femton års ålder

Under denna rubrik presenteras det våld kvinnorna varit utsatta *innan de fyllt femton år*. Här har inga frågor ställts om erfarenhet av hot utan frågeställningarna har enbart handlat om fysiskt och sexuellt våld.

Huvudfrågorna i detta avsnitt skiljer sig från frågorna i de övriga avsnitten när det kommer till fysiskt våld. Här har ställts frågor om *både mäns våld och kvinnors våld*, där den nära familjens våldsutövning dominerar i de fasta förslagen. När det gäller sexuellt våld är det enbart frågor om mäns våld. Frågorna här har inget tidsperspektiv eftersom alla svarande är över 18 år och frågorna har ställts till alla kvinnor.

Resultatet när det gäller våldserfarenheter innan femton års ålder utgår resultatet från frågorna 104 och 105, se appendix A.

4.5.1 Våld innan femton års ålder

När det gäller att varit utsatt för fysiskt eller sexuellt våld innan femton års ålder rapporterar kvinnorna med funktionsnedsättning en högre utsatthet än de övriga kvinnorna, 41 procent jämfört med de utan, 30 procent.

När det gäller sexuellt våld har det ställts tre frågor om våld utövat av en man såsom om han bettet sig sexuellt hotfullt, tvingat eller försökt att tvinga till någon form av sexuell aktivitet. Drygt en fjärdedel av kvinnorna med funktionsnedsättning rapporterar, 28 procent, att de innan femton års ålder varit utsatta för sexuellt våld av en man och 21 procent av de utan funktionsnedsättning. Mest frekvent var sexuellt hotfullt beteende vilket rapporterades av 24 procent av kvinnor med funktionsnedsättning och för kvinnor utan funktionsnedsättning var det 18 procent.

Frågor om fysiskt våld har inte preciserats utan frågan var helt enkelt ”Utsatte någon dig för fysiskt våld innan du fyllde 15 år?” där frågans egentliga fokus är vem som utövat våldet. Här har det alltså frågats om både mäns och kvinnors våld inom familjen. När det gäller våld utövat av annan inom familjen, bekant eller okänd är inte kön preciserat.

Kvinnor med funktionsnedsättning är betydligt mer utsatta för fysiskt våld innan femton års ålder än de övriga kvinnorna, 29 procent jämfört med 18 procent. Kvinnor med funktionsnedsättning är mer utsatta för fysiskt våld av såväl bekanta som obekanta män jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

Tabell 8: Summering av kvinnors erfarenheter av fysiskt våld från bekant respektive obekant man innan femton års ålder.

	Kvinnor som anser sig ha en funktionsnedsättning		Kvinnor som inte anser sig ha en funktionsnedsättning	
Bekant	6 %	n=662	3 %	n=5001
Obekant	5 %	n=656	2 %	n=4945

Av det fysiska våldet utövat av medlemmar inom familjen står fäder och bröder för 13 procent för kvinnor med funktionsnedsättning och 7 procent för de utan. Mödrar och systrar står för 9 procent av det rapporterade våldet för kvinnor med funktionsnedsättning och 4 procent för de utan.

4.6 Våldsformer i kombination

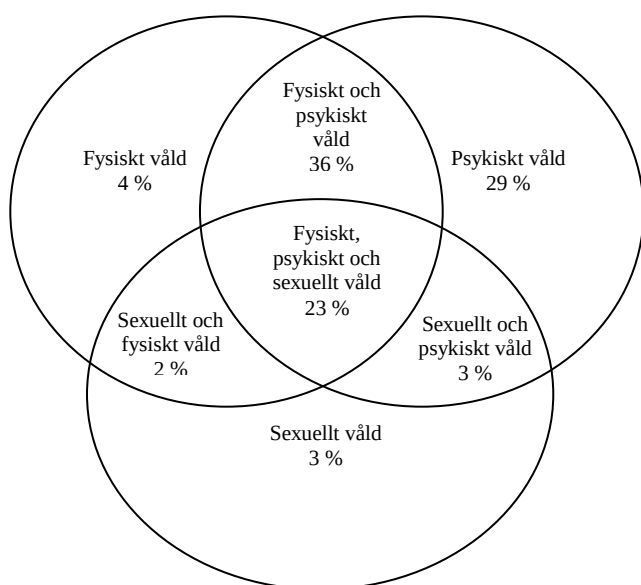
De våldserfarenheter kvinnor som varit *gifta eller sambo*, rapporterat om i avsnitt 4.3.2, har här ställts samman enligt den övergripande modell Vatnar (2009) skriver om i sin avhandling,

I Vatnars studie (2009) har hon enbart studerat våld utövat av tidigare make eller sambo. Valet utgår från en önskan om att kunna jämföra med Vatnars modell (2009) och i hennes avhandling hade kvinnor precis lämnat en våldutsövande man. Men, valet görs också från att att frågan om hot saknades i frågeformuläret för relationen nuvarande make eller sambo.

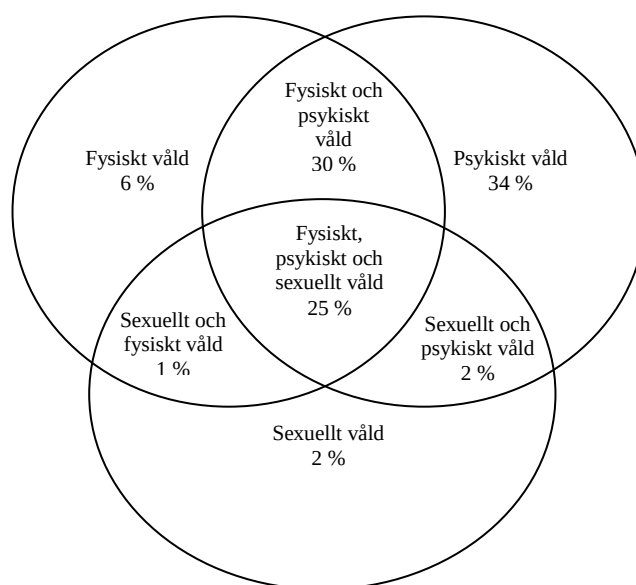
Formulärets frågeställningar som ligger till grund för uppdelningen av olika kombinationer av våldsformer stämmer inte helt överens med de frågor som Vatnar (2009) ställt, vilket gör att nedanstående resultat inte rakt av kan jämföras med Vatnars resultat i avsnitt 2.4. Men, frågeställningarna är dock så pass lika att en ungefärlig jämförelse kan göras.

I detta avsnitt har hot och kontrollerat beteende använts som underlag för psykiskt våld (fråga 62, samt 65:1 och 65:7), sexuellt våld (fråga 64) och fysiskt våld (fråga 65, ej 65:1 eller 65:7).

Resultatet ger en bild av kvinnors breda erfarenhet av våld inom en före detta sexuell relation, det vill säga våld utövat av före detta make eller sambo.

Figur 10 De olika våldsformerna i procent enligt Vatnars modell.
Kvinnor som *anser sig ha* en funktionsnedsättning, utsatta för våld av en tidigare make eller sambo.

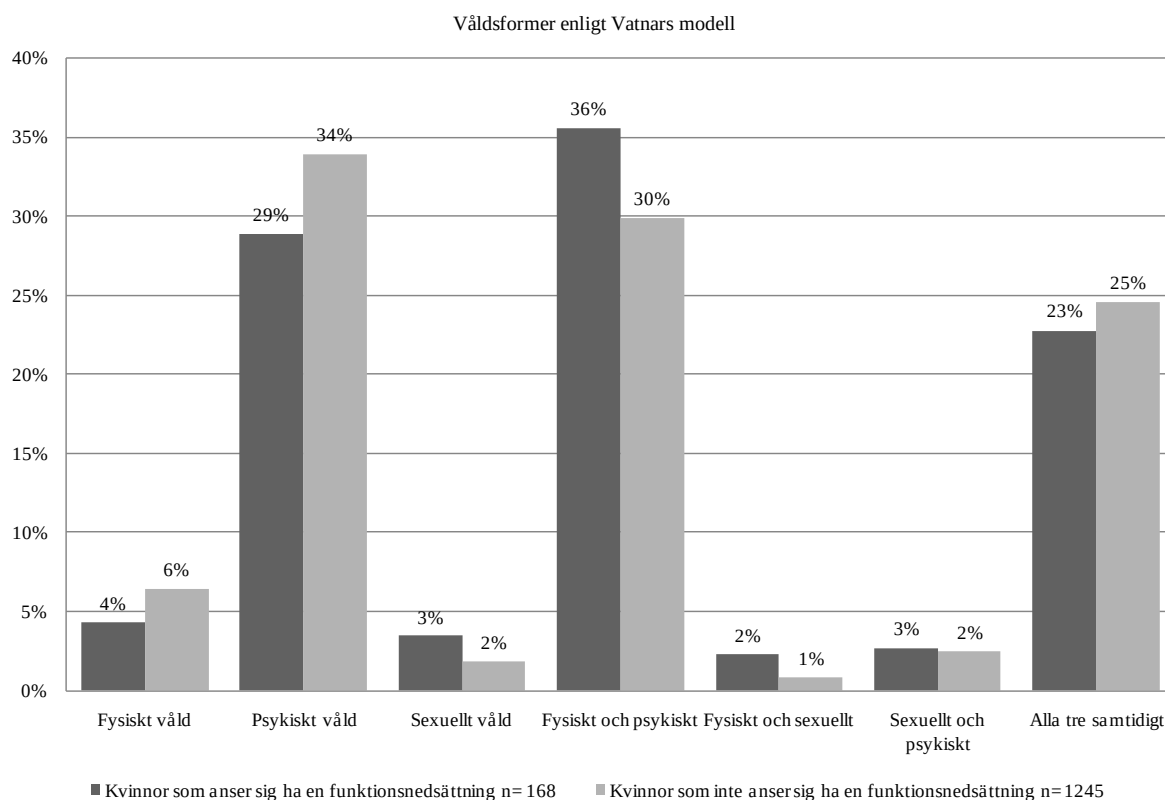

Figur 11: De olika våldsformerna i procent enligt Vatnars modell.
Kvinnor som *inte anser sig ha* en funktionsnedsättning, utsatta för våld av en tidigare make eller sambo.

Den vanligast formen av våld som kvinnor med funktionsnedsättning rapporterade om var en kombinationen av fysiskt och psykiskt våld, 36 procent, näst vanligast var psykiskt våld, 29 procent.

För kvinnor utan funktionsnedsättning var det tvärtom, vanligast var psykiskt våld, 34 procent och näst vanligast kombinationen fysiskt och psykiskt våld, 30 procent.

När det gäller kombinationer med sexuellt våld, enbart sexuellt våld eller i kombination med fysiskt resp psykiskt våld har en dubbelt så hög andel av kvinnorna med funktionsnedsättning rapporterat om sådan erfarenheter jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

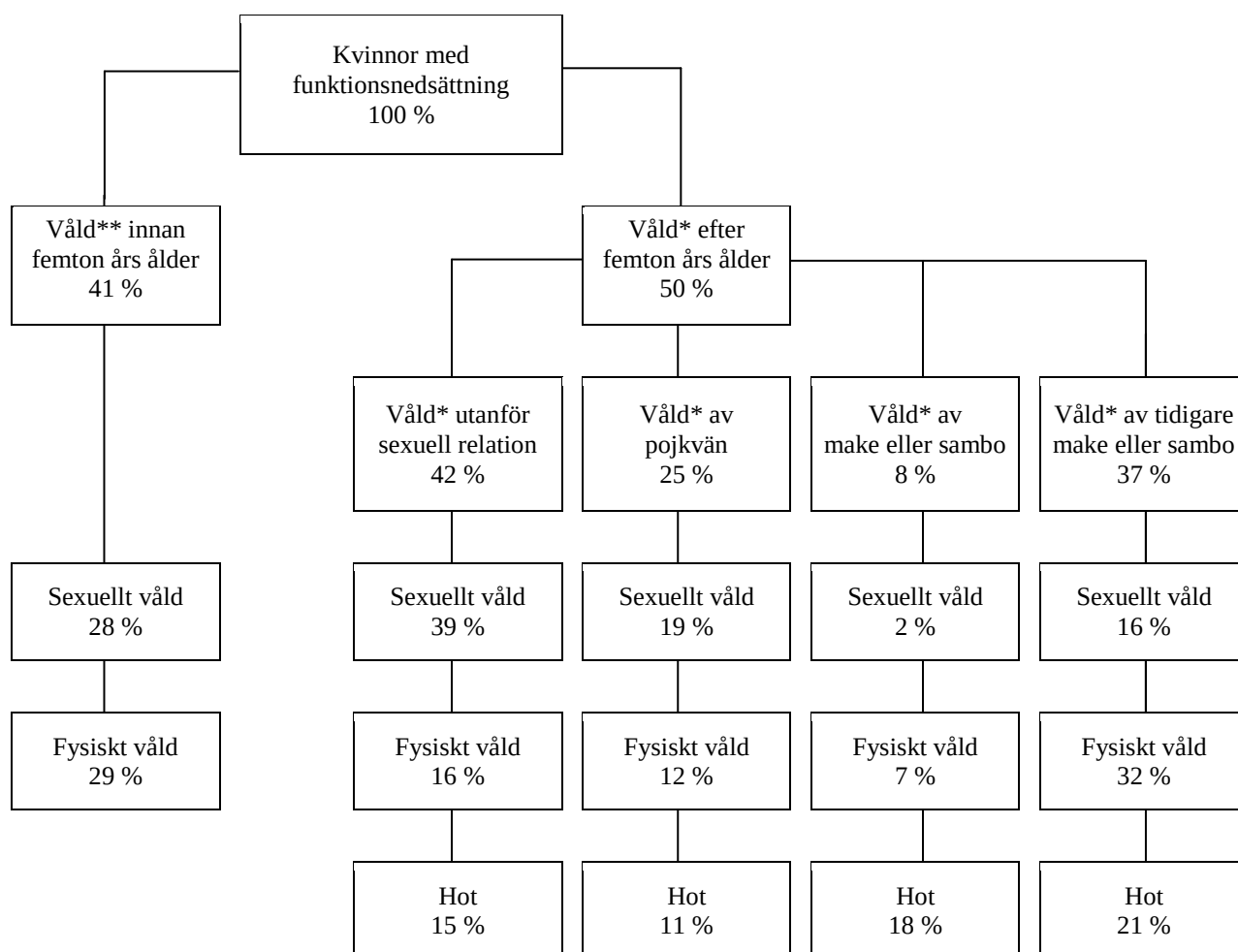
Figur 12: Våld i samspel - erfarenheter av olika våldsformer i alla kombinationer.
Våld utövat av tidigare make eller sambo.

4.7 Summering av våldserfarenheter, fokus kvinnor med funktionsnedsättning

Utifrån de frågeställningar som redovisas i studien är dess ”totalresultat” att hälften av kvinnorna med funktionsnedsättning, 50 procent, rapporterat att de efter femton års ålder, har utsatts för hot, fysiskt eller sexuellt våld av antingen en man utanför eller inom en nuvarande eller tidigare sexuell relation, att jämföra med 42 procent då det gäller kvinnor utan funktionsnedsättning.

Däremot, när sexuella trakasserier inkluderas är det ingen skillnad. Oavsett, det vill säga, med eller utan funktionsnedsättning har 67 procent av kvinnorna erfarenheter av våld och sexuella trakasserier från män.

4.7.1 Summa våldserfarenheter

* I den totala summeringen ingår erfarenheter av hot, fysiskt och sexuellt våld (frågorna 26, 34, 53, 54, 51:8,51:10, 59, 64 och 65)

** I den totala summeringen ingår erfarenheter av fysiskt och sexuellt våld (frågorna 104 och 105)

Figur 13: Översiktsskildern visar hur fördelningen av livserfarenheter av våld ser ut för kvinnor med funktionsnedsättning utifrån sexuell relation eller avsaknad av sexuell relation.

4.7.2 Annika och Sven

Tänk att du ser Annika framför dig. Hon är 48 år, född i Sverige och har en fysisk funktionsnedsättning. Annika lever i Storstaden med man och barn och arbetar på ett kontor efter att ha studerat på högskola.

Hennes erfarenheter av våld är lång. Det började redan som barn, då hon var utsatt för våld, dels av sin pappa och mamma dels av skolkamrater, vilket hon än idag känner sig djupt kränkt över.

När hon som tonåring gav sig iväg utanför hemmet hände det ganska ofta att hon blev utsatt för sexuella trakasserier av män som hon egentligen inte kände, men tyvärr var det inte enbart okända som tog tillfället i akt att trakassera henne. Även bekanta och inte minst manliga släktingar har fått henne att känna sig utsatt, bland annat genom sexuella anspelningar och tafsande. En av hennes pojkvänner, det vill säga en kille som hon aldrig flyttade ihop med, hotade med att göra slut med henne om hon inte ville ha "sex".

När hon väl flyttade ihop och blev sambo med Sven var lyckan fullständig, men säg den lycka som varar för alltid. Han hade mycket svårt för att hon träffade sin släkt och vänner utan att han var med. När det inte räckte att kontrollera henne genom hot tog han ofta till fysiskt våld, han ville helt enkelt markera att nu var gränsen nådd. Det var svårt att bryta upp då hon redan vant sig vid den extra vardagshjälp som Sven gav henne eftersom han ändå var på plats i det gemensamma hemmet. Innan Annika tagit mod till sig blev hon med barn och de gifte sig.

Under graviditeten fortsatte våldet fast inte lika ofta. När väl tvillingflickorna var födda kändes det som om våldet hade upphört.

Annikas dagar var fyllda av att hålla koll på flickorna. Hennes funktionsnedsättning gjorde att det tog lite längre tid att klara av vardagssysslorna. Det gjorde hennes tröttare än annars och hon kände inte lika stor lust för så kallade "sexuella aktiviteter". Då och då hände det att hon kände sig hotad och gick med på att ha sex utan att hon egentligen ville. Efter ett tag återkom det fysiska våldet och då kände Annika, att nu eller aldrig – jag måste ta mig ur detta med livet i behåll.

Att göra en polisanmälan var inte och tänka på för Annika, vem skulle tro henne? Var det verkligen så att det hon var utsatt för skulle vara våld enligt lagen? Sven, har ju alltid hade varit så hjälpsam... Grannarna pratade alltid så gott om Sven och Annikas föräldrar kunde inte förstå att Sven som är så gullig och hjälpsam även var kontrollerande och våldsam. De var helt förtvivlade - inte kunde väl deras svärson vara en sådan där misshandlare? Dessutom, hur skulle det se utan om barnens pappa skulle hamna i fängelse.

Efter att Sven slagit henne rejält över hela kroppen gick hon till vårdcentralen för att få smärtstillande. Där ställdes en fråga om hon blivit utsatt för våld, men det svarade hon nej på.

Men, så en dag såg Annika en artikel i morgontidningen om våldsutsatta kvinnor och att det fanns kvinnojourer. Hon funderade om hon som har en funktionsnedsättning kunde få hjälp. Efter att funderat ett tag ringde hon den närmsta kvinnojouren och som tur var hade de kunskap om att även kvinnor med funktionsnedsättning blir utsatta för våld.

Det var skönt att de i samtalet fokuserade på våldet och inte funktionsnedsättningen eftersom det ju var på grund av Svens våld som hon sökte deras stöd. Med enkla medel avhjälpes de

flesta av de praktiska hinder som fanns i det skyddade boendet så att Annika och flickorna kunde flytta dit.

Med hjälp av delstudiens resultat samt några bakgrundsvariabler och följdfrågor i ”Slagen dam” har ovan berättelse konstruerats. Det är en fiktiv historia om Annika, Sven och deras två flickor. Annika får stå som modell för en informant som har en funktionsnedsättning och har erfarenheter av våld, för det är viktigt att inte glömma att det är verkliga kvinnor bakom varje siffra som redovisas både i ”Slagen dam” och denna delstudie.

5 Slutdiskussion

Inledningsvis ställdes frågan om kvinnor med funktionsnedsättning är särskilt utsatta och vad som menades med det? Om jag letar efter synonymer till ordet *särskilt* (Nordstedt synonymordbok 2002) så hittar jag ord som: i synnerhet, synnerligen, speciellt eller egenartat.

Det är ord som i kombination med utsatt i stort sett antyder att kvinnor med funktionsnedsättning är *mer utsatta än...* eller *annorlunda än...*

Med detta i bakhuvudet undersöker jag hur studiens frågeställning ska besvaras:

Har kvinnor med funktionsnedsättning mer, mindre eller lika stor erfarenhet av mäns våld som kvinnor generellt?

Svaret på den frågan är att kvinnor med funktionsnedsättning i högre grad har erfarenhet av mäns våld jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning. Sammanfattningsvis rapporterar kvinnor med funktionsnedsättning en högre utsatthet för hot, fysiskt och sexuellt våld, 50 procent efter femton års ålder, jämfört med 42 procent för kvinnor utan funktionsnedsättning.

Generellt är siffrorna högre för kvinnor med funktionsnedsättning både i jämförelse med huvudresultatet ”Slagen dam” (där gruppen kvinnor med funktionsnedsättning ingår) men även i jämförelse med huvudresultatet i ”Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning” (Westlund & Ranemo 2007) där urvalet inte var lika slumpmässigt.

I bakgrundsvariablerna är inte fördelningen åldersmässigt lika om grupperna kvinnor med funktionsnedsättning jämförs med de utan funktionsnedsättning. Kvinnorna med funktionsnedsättning är betydligt färre då det gäller yngre kvinnor, 18-34 år, 28 procent jämfört med 38 procent. Det kan ha betydelse när summeringen av våldserfarenheter efter femton års ålder summeras, för det kan kanske antas att ju längre en kvinna levt desto högre risk att hon blir utsatt för våld. Å andra sidan visar resultatet i ”Slagen dam” att unga kvinnor mellan 18-34 år hade lika stor erfarenhet av våld, som de som var äldre, 35-64 år.

Lägre rapporterad utsatthet av make eller sambo

I Socialstyrelsen projektrapport ”Tack för att ni frågar” beskrivs arbetet med att fråga om våld mot kvinnor på barnmorske- och ungdomsmottagningar. De skriver att av de 9300 kvinnor som tillfrågades om våld berättade 1300 om att de någon gång varit utsatta för våld. De allra flesta av kvinnorna berättade om våldshändelser som låg en tid tillbaka, knappt 10 procent berättade om i tiden närliggande eller pågående våldssituation. Likaså anger Lundgren m.fl. (2001) att de anpassat frågeformuläret efter vad de anser vara känsligheten i att besvara frågorna och där har de valt att lägga frågorna om våld från nuvarande make eller sambo i den senare delen av enkäten.

Av ovanstående går det att utläsa att det kan vara svårt att definiera handlingar som våld, när det utövas av en man som kvinnan lever ihop. Att dessutom se handlingar som våld från en man som kvinnan är beroende av i sin vardag kan vara ännu svårare. Det är därför inte så förvånande att studien visar på att när det kommer till den nuvarande maken eller sambon så rapporterar kvinnor med funktionsnedsättning en lägre utsatthet, trots att de i alla övriga relationer rapporterat om en högre utsatthet jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

Bredare grupp av förövare

Studien visar att kvinnor med funktionsnedsättning har en bredare grupp av män som förövare jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning. När grupperna jämförs så är kvinnor med funktionsnedsättning betydligt mer utsatta av släktingar, pappor och bröder både innan och efter femton års ålder än de kvinnor som angett att de inte har en funktionsnedsättning.

När det kommer till våld efter femton års ålder är de dessutom mer utsatta av vänner, bekanta och grannar i jämförelse med kvinnor utan funktionsnedsättning och de är i dubbelt så hög grad utsatta av fäder, bröder eller annan släkting jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

Här bör det noteras att kvinnor med funktionsnedsättning har ytterligare en "relation" som inte efterfrågats specifikt i undersökningen och det är personer som de är beroende av för att få sin vardag att fungera såsom; personliga assistenter och ledsagare.

Flera olika våldsformer

Ytterligare en frågeställning har funnits med i studien och det är frågan om kvinnors erfarenheter av många våldshandlingar och flera olika kombinationer av våld. Anledningen till att denna frågeställning finns med är dels för att det i "Slagen dam" poängteras att kvinnorna i undersökningen hade erfarenheter av många olika alla typer av våld, dels för det i de två svenska rapporterna om våld med fokus funktionsnedsättning (Nilsson & Westlund 2007, Finndahl 2001) antyts att kvinnor med funktionsnedsättning är utsatta för många olika former av våld, kanske mer än kvinnor generellt.

I studien har jag undersökt hur många olika våldshandlingar en kvinna var utsatt för utifrån svaren i enkäten och provat att använda Vatnars modell (2009) på studiens resultat. Vatnars modell är inte direkt överförbar till denna studie på grund av att frågorna inte är ställda på samma sätt. Därför ska resultatet kring kvinnors erfarenheter av olika våldsformer, i detta fall en tidigare make eller sambo, enbart ses som ett försök att skapa en bild kring kvinnors levnadsvillkor i förhållande där det förekommer våld och att de ofta upplever många olika former av våldshandlingar.

Resultat indikerar att kvinnor med funktionsnedsättning oftast utsätts för fysiskt eller sexuellt våld i kombination eller för psykiskt våld, medan kvinnor med funktionsnedsättning rapporterar en lägre utsatthet för alla tre våldsformerna

Många våldshandlingar

Att vara utsatt för många olika handlingar innebär att kvinnan har mycket svårt att förutse framtida våld och undkomma det. Det innebär en ökad anspänning och händelser som objektivt kan anses vara oskyldiga, kan för den som är utsatt för våld upplevas mycket hotfullt.

När antalet våldshandlingar utforskas, visar det sig att kvinnor med funktionsnedsättning är utsatta för många olika former av våld. De är oftare utsatta för många olika handlingar när det gäller sexuella trakasserier och kontrollerande beteende, oavsett relation, jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

När det handlar om hot, fysiskt eller sexuellt våld har de i lika hög grad eller i högre grad erfarenhet av många olika handlingar jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

Visserligen är procenttalen i sig höga, men det kan noteras att när det handlar om att i princip ha erfarenhet av alla olika våldshandlingar inom de olika relationerna är andelen kvinnor med funktionsnedsättning dubbelt så hög jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

Kvinnor med funktionsnedsättning?

I mitt resonemang ovan har jag valt att konsekvent använda begreppet kvinnor med funktionsnedsättning för de kvinnor som svarade ja på fråga 12, det vill säga, de kvinnor som anser sig ha en funktionsnedsättning. Frågan är om de kan anses vara representativa för gruppen?

En något lägre svarsfrekvens kan anses vara till nackdel för att kunna säga att studiens resultat är tillämpligt på gruppen kvinnor med funktionsnedsättning. En lägre svarsfrekvens kan bero på att enkätens utformning inte var så väl anpassad för några grupper av kvinnor med funktionsnedsättning, såsom intellektuell och psykisk funktionsnedsättning. De är de två grupper som enligt de svenska rapporterna ”Vi är många” (Bengtsson-Tops 2004) och ”Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning” (Westlund & Ranemo 2007) är mycket mer utsatta än kvinnor generellt (Slagen dam, 2001).

Precis som Boström (2008) skriver om bortfallet i rapporten ”Hälsa på lika villkor?” är det med största sannolikhet så att de kvinnor med funktionsnedsättning som beskrivs i denna studie sannolikt inte representerar alla de former av funktionsnedsättningar som finns. Ett antal kvinnor med funktionsnedsättning ingår säkerligen i bortfallet just för att funktionsnedsättningen hindrat dem att delta i undersökningen. Några av dessa är dementa, några är kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning, har psykisk ohälsa eller har en synnedsättning.

Denna studies styrka är att de kvinnor med funktionsnedsättning som ingår är slumpvis utvalda. Det vill säga, att de inte har valts ut utifrån sin funktionsnedsättning eller medlemskap i en intresseorganisation utan för att de är kvinnor. Någon sådant urval har ingen av de rapporter som finns redovisade i avsnitt 2.3.1.

Det kan således antas att kvinnorna som svarat att de anser sig ha en funktionsnedsättning kan vara representativa för de grupper av kvinnor med funktionsnedsättning som vanligtvis svarar på enkäter av olika slag.

Fortsatt arbete

För att se framåt har jag övergripande tittat på hur stor andel av kvinnorna som har varit utsatta för våld både innan och efter femton års ålder. Här kan det konstateras att kvinnor med funktionsnedsättning är extra utsatta, 48 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning har erfarenhet av våld både innan och efter femton års ålder där motsvarande för kvinnorna utan funktionsnedsättning är 36 procent.

Hur den extra utsattheten ser ut, det vill säga om en kvinna med funktionsnedsättning blir utsatt för våld på alla arenor och av samma slags förövare när det kommer till individnivå, finns det ingen möjlighet att söka svar på inom ramen för denna studie. Det finns dock all anledning att fortsätta undersöka.

För att även få med levnadsvillkoren för kvinnor med funktionsnedsättnings bör framtida enkäter ha med andra frågställningar, även sådana som vanligtvis inte ställs när det frågas om mäns våld mot kvinnor generellt. Det handlar dels om andra former av våld, dels om andra relationer som oftast inte förknippas med mäns våld mot kvinnor generellt.

Våldsformer som det bör ställas frågor om är ekonomiskt våld och försummelse, det vill säga brist på omsorg. En relation som saknas är omsorgsgivare, den personalkategori som kvinnor med funktionsnedsättning kan vara beroende av för att vardagen ska fungera exempelvis personliga assistenter och ledsagare. Att vara beroende av någon innebär en maktobalans som ökar risken för våldsutsatthet. Arnhof (2008) poängterar *”Att vara beroende av hjälpmedel och av hjälp från andra gör att man är mera utsatt i våldssituationer. Många kvinnor med funktionsnedsättning är också ekonomiskt beroende av en man, vilket kan göra det svårt att ta sig ur ett förhållande. Kvinnor med funktionsnedsättning är också mer exponerade för män som de behöver hjälp av och är därmed mer utsatta än andra kvinnor.*

Vidare finns det all anledning att fundera på hur framtida enkäter kan anpassas så att ”alla kvinnor” kan besvara enkäten även de kvinnor som ryms inom gruppen svårt att bearbeta, tolka och förmedla information, de som inte kan se eller har svårt att se samt kvinnor som använder teckenspråk som sitt första språk. Kvinnor med psykisk funktionsnedsättning och kvinnor med kommunikationssvårigheter kan enligt Nilsson och Westlund (2007) antas tillhöra bortfallet i undersökningar som bygger på enkäter till ett slumpmässigt urval av totalbefolkningen.

Om ovan nämnda kategorier av kvinnor med funktionsnedsättning ingått i studien ”kvinnor med funktionsnedsättning” är svårt att veta utan att ta del av svaren på följdfrågan, fråga nummer 13. Det kan finnas all anledning att även titta vidare på följdfrågan för att på så sätt ta reda på vilka grupper som trots allt ingått i denna studie men också för att få en indikation om vilka grupper av kvinnor som klarar av att besvara en postenkät av motsvarande format.

Dubbelt utsatt...

Studien har fått namnet Dubbelt utsatta damer av två skäl. Det ena skälet är en önskan att lyfta fram ursprungsundersökningen ”Slagen dam” då den ska ha ett erkännande för att den så tydligt visat på kvinnors erfarenheter av våld från män i olika relationer och på olika arenor.

Det andra skälet är att synliggöra att kvinnor med funktionsnedsättning dels är utsatta för våld, dels att funktionsnedsättningen kan vara en extra pålaga utifrån att de kan ha svårare att fly och undkomma en våldsam situation samt att själva funktionsnedsättningen kan användas i våldsutövandet.

Resultatmässigt indikerar visserligen studiens resultat att kvinnor med funktionsnedsättning i ”en vid mening” är dubbelt utsatta, i alla relationer utom våld utövat av den nuvarande maken eller sambon. Resultatet visar också på att kvinnor med funktionsnedsättning för det mesta är ”dubbelt utsatta” då det gäller erfarenheter av många olika våldstyper i nästan alla relationer jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning, *men* det är inte konsekvent numerärt dubbelt så att det går att ta studiens procentsatser som belägg för ordet dubbelt i studiens namn.

Sammanfattningsvis skulle jag vilja säga att regeringen kan ha rätt i att kvinnor med funktionsnedsättning är särskilt utsatta. Jag skulle dock föredra att vi är fler som använder begreppet ”dubbelt utsatt” istället, då det innefattar att kvinnor med funktionsnedsättning både är extra och särskilt utsatta.

6 Referenslista

- Arnhof Y. (2008) *Onödig ohälsa. Hälsoläget för personer med funktionsnedsättning.*, Östersund, Statens Folkhälsoinstitut
- Balvig F. & Kyvsgaard B. (2006) *Vold og overgreb mod kvinder. Dansk rapport vedrørende deltagelse i International Violence Against Women Survey (IVAWS).* Köpenhamn: Københavns Universitet/Justitsministeriets Forskningsenhed
- Bengtsson-Tops A. (2004) *Övergrepp mot kvinnor som använder psykiatri. En omfångsstudie.* Stockholm: RSMH
- Boström G. (2008) *Hälsa på lika villkor? Hälsa och livsvillkor bland personer med funktionsnedsättning.* Östersund, Statens Folkhälsoinstitut
- Cohen M. Forte T. Du Mont, J. Hyman, I. & Romans S. (2005). *Intimate partner violence among Canadian women with activity limitations.* Journal of Epidemiology and Community Health, 59 s. 834–839
- Ellsberg, MC. (2000) *Candies in hell; Research and action on domestic violence against women in Nicaragua.* Umeå, Umeå University Medical Dissertations
- Ellsberg M. & Heise L. (2005) *Researching Violence Against Women: A Practical Guide for Researchers and Activists.* Washington DC, United States: World Health Organization
- Eriksson H. (2001) *Ofrid. Våld mot äldre kvinnor och män - en omfångsundersökning i Umeå kommun.* Umeå, Brottsoffermyndigheten
- Finndahl, K. (2005) *Synliggör det osynliga! Ett projekt om våld – funktionshinder – könsperspektiv.* Stockholm: Handikappförbundens samarbetsorgan
- Från patient till medborgare - en nationell handlingsplan för handikappolitiken. Prop. 1999/2000:79
- Haaland, T. Clausen, S-E. & Schei, B. (2005) *Vold i parforhold – ulike perspektiver. Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge.* Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning
- Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Skr. 2007/08:39
- Heise L. Pitanguy J. & Germain A. (1994a) *Violence Against Women; The hidden Health Burden,* World Bank Discussion Papers 255
- Heise L. Raikes A. Watts CH. & Zwi AB.(1994b). *Violence against women: A neglected public health issue in less developed countries.* Social Science and Medicine, 1994, vol 39, no 9, 1165-1179
- Heiskanen M & Piispa M. (1998) *Faith, Hope, Battering. A Survey of Men's Violence against Women in Finland.* Statistikcentralen, Finland, Justice 1998:20
- Heiskanen M & Piispa M. (2001) *The price of violence. The Costs of Men's Violence against Women in Finland.* Statistics Finland and Council for Equality
- Klein M. (2010) *Funktionsnedsattas situation på arbetsmarknaden – 4:e kvartalet 2008. En tilläggsundersökning tillarbetskraftsundersökningen, AKU.* Stockholm, Handikappförbunden
- Kvinnofridspropositionen Prop.1997/98:55
- Lundgren E. (2004) *Våldets normaliseringsprocess, två parter – två strategier.* Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige
- Lundgren E. Heimer G. Westerstrand J. & Kalliokoski A-M. (2001) *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning.* Umeå: Brottsoffermyndigheten
- Nilsson, L. & Westlund O. (2007) *Våld mot personer med funktionshinder.* Rapport 2007:26. Brottförebyggandet rådet. Stockholm: Fritzes

- Patel R. & Davidson B. (2003) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund, Studentlitteratur
- Socialstyrelsen (2002) *Tack för att ni frågar. Screening om våld mot kvinnor*. Artikel 2002-124-7
- Stukát S. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Malmö: Studentlitteratur
- Svenska synonymordboken*. (2002) Stockholm: Nordstedts Förlag
- Vatnar S. (2009) *An Interactional Perspective on Help-Seeking Women Subject to Intimate Partner Violence*. Oslo: Faculty of Medicine, University of Oslo
- Västra Götalandsregionen. (2006) *Människor med funktionshinder*. Vänersborg
- Westerstrand J. (2010) *Kung slår dam. Våldsforskningsmetodologi i ett våldsamt jämställt Sverige*. Sociologisk forskning årgång 47, nr 3 sid 5-34
- Westlund, I. & Ranemo, C. (2007) *Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning*. Stockholm: Utredningsinstitutet Handu

Källor från internet

- Statistik som rör människor med funktionshinder*. | 2010-06-02
http://www.ho.se/Tpl/NormalPage____603.aspx#
- Socialstyrelsens termbank* | 2010-08-04
<http://app.socialstyrelsen.se/termbank>
- Svenska Dagbladet "Bara hälften har arbete"* | 2010-07-04
http://www.svd.se/nyheter/politik/valet2010/bara-halften-har-ett-arbete_4947931.svd
- Statistik över anmälda brott* | 2010-08-10
<http://statistik.bra.se/solwebb/action/index>
- WHO, 2002, Violence against women, information materials* | 2010-09-11
http://www.who.int/violence_injury_prevention/en/
- Mäns våld mot kvinnor stort problem i Västnorden* | 2010-10-28
<http://www.nikk.no/?module=Articles;action=Article.publicShow;ID=1125>

Appendix A: Frågorna ur Slagen dam

Instruktioner samt de frågor ur Slagen dams frågeformulär som använts i denna studie redovisas nedan. Hela frågeformuläret, se Appendix 1, Slagen dam (Lundgren m.fl. 2001).

...// sidan 92

12 Finns det saker du inte kan göra hemma, på jobbet eller i skolan, på grund av funktionshinder/handikapp eller långvariga hälsoproblem? 1 ☐ Ja 2 ☐ Nej → Gå till fråga 14
13 Vilket funktionshinder/handikapp eller vilket hälsoproblem är det som begränsar dig?

...// sid 95

20 När du går hem ensam när det är mörkt, hur känner du dig då? 1 ☐ Mycket orolig 2 ☐ Lite orolig 3 ☐ Inte alls orolig 4 ☐ Jag går inte hem ensam när det är mörkt eftersom jag är rädd för våld 5 ☐ Jag går inte hem ensam när det är mörkt 6 ☐ Vet ej
21 Hur orolig är du för att någon i din familj/släkt skall vara våldsam mot dig? 1 ☐ Mycket orolig 2 ☐ Lite orolig 3 ☐ Inte alls orolig 4 ☐ Jag har inga familjemedlemmar 5 ☐ Vet ej
22 Hur orolig är du för att någon för dig okänd man skall våldta dig? 1 ☐ Mycket orolig 2 ☐ Lite orolig 3 ☐ Inte alls orolig 4 ☐ Vet ej

Nu kommer några frågor om erfarenheter av *trakasserier* från män som du *inte* har och *inte* har haft en sexuell relation med (t.ex. vänner, släktingar, arbetskamrater och okända män).

ALLA FRÅGOR GÄLLER HÄNDELSER EFTER DIN 15-ÅRSDAG!

24 Många kvinnor får oönskad uppmärksamhet av män. Har det någonsin hänt att en man, som du inte har och inte har haft en sexuell relation med, har....

Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!

	De senaste 12 månaderna		Tidigare	
	Ja 1	Nej 2	Ja 1	Nej 2
- ringt oanständiga eller snuskiga telefonsamtal till dig?	☐	☐	☐	☐
- blottat sig för dig?	☐	☐	☐	☐
- fått dig att känna dig illa till mods genom kommentarer om din kropp, ditt privatliv eller genom sexuella anspelningar?	☐	☐	☐	☐
- fått dig att känna dig illa till mods genom att flera gånger fråga om ni kan träffas och inte acceptera ett nej som svar?	☐	☐	☐	☐
- lutat sig över dig, kommit för nära eller trängt in dig i ett hörn på ett sätt som du upplevt som obehagligt?	☐	☐	☐	☐
- betett sig på ett sätt som du upplevt vara sexuellt hotfullt?	☐	☐	☐	☐
- följt efter dig så att du blivit rädd?	☐	☐	☐	☐
- låtit dig förstå att det är till skada för ditt jobb eller dina studier om du inte går med på att ha sexuellt umgänge med honom?	☐	☐	☐	☐

25 Om du varit med om något av det som nämnts ovan, vem var mannen/ männen som gjorde det?

Flera alternativ kan anges!

- 1 ☐ Chef/handledare/lärare
- 1 ☐ Arbets- eller studiekamrat/kollega
- 1 ☐ Klient/kund/patient
- 1 ☐ Läkare/psykolog/präst
- 1 ☐ Far eller styvfar
- 1 ☐ Bror eller styvbror
- 1 ☐ Son/styvson
- 1 ☐ Farfar/morfar
- 1 ☐ Annan släkting
- 1 ☐ Vän
- 1 ☐ Bekant/granne
- 1 ☐ Någon okänd
- 1 ☐ Någon annan, ange vem?.....

...//sidan 97

Nu kommer några frågor om olika former av *hot, fysiskt våld och sexuella övergrepp*.
Frågorna gäller fortfarande män du *inte* har och *inte* har haft en sexuell relation med.

ALLA FRÅGOR GÄLLER HÄNDELSER EFTER DIN 15 ÅRS-DAG!

26 Har det hänt att en man, som du <u>inte</u> har och <u>inte</u> har haft en sexuell relation med har...		De senaste 12 månaderna		Tidigare	
Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!		Ja	Nej	Ja	Nej
1	tvingat dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	☐	☐	☐	☐
2	försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	☐	☐	☐	☐
3	tvingat dig eller försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet, när du inte kunnat försvara dig, för att du t.ex. varit sovande eller drogad?	☐	☐	☐	☐
4	tagit i dig på ett sexuellt sätt mot din vilja, t.ex. genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller krama?	☐	☐	☐	☐
5	utsatt dig för fysiskt våld, (Med fysiskt våld menas t.ex. att bli slagen i ansiktet eller på kroppen, att bli knuffad, att bli uppträckt mot en vägg, att bli sparkad, fasthållen för att bli slagen, biten, att bli knivskuren eller skjuten)?	☐	☐	☐	☐
6	ansikte mot ansikte hotat att skada dig fysiskt?	☐	☐	☐	☐
7	per telefon eller brev hotat att skada dig fysiskt?	☐	☐	☐	☐

...// sidan 98

31 Vem var mannen/männen som utsatte dig den senaste gången?	
1	☐ Chef/handledare/lärare
1	☐ Arbets- eller studiekamrat/kollega
1	☐ Klient/kund/patient
1	☐ Läkare/psykolog/präst
1	☐ Far/styvför
1	☐ Bror/styvbror
1	☐ Son/styvsön
1	☐ Farfar/morfar
1	☐ Annan släkting
1	☐ Vän
1	☐ Bekant/granne
1	☐ Någon okänd
1	☐ Någon annan. Ange vem

...// sidan99

Frågorna som kommer nu (frågorna 33 - 39) gäller hot, fysiskt våld m.m. från pojkvänner och andra män som du har eller har haft en sexuell relation med, men inte varit gift eller bott tillsammans med.

Om du aldrig har haft någon sådan relation, gå till fråga 40.

KOM IHÅG ATT ALLA FRÅGOR GÄLLER HÄNDELSER EFTER DIN 15-ÅRS DAG!

...// sidan 99

34 Har det hänt att en man du har/har haft en sexuell relation med, men inte varit gift eller bott tillsammans med har...

Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!

	De senaste 12 månaderna		Tidigare	
	Ja	Nej	Ja	Nej
1 tvingat dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	☐	☐	☐	☐
2 försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	☐	☐	☐	☐
3 tvingat dig eller försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet när du inte kunnat försvara dig, för att du t.ex. varit sovande eller drogad?	☐	☐	☐	☐
4 tagit i dig på ett sexuellt sätt mot din vilja, t. ex genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller krama?	☐	☐	☐	☐
5 utsatt dig för fysiskt våld?	☐	☐	☐	☐
6 ansikte mot ansikte hotat att skada dig fysiskt?	☐	☐	☐	☐
7 per telefon eller brev hotat att skada dig fysiskt?	☐	☐	☐	☐

...// sidan 80

Frågorna nedan handlar om ditt nuvarande äktenskap eller samboförhållande.

Om du inte är gift eller sambo idag men har varit det, gå till fråga 62.

Om du aldrig har varit gift eller sambo med en man, gå till instruktionen vid fråga 80.

...// sidan 103

51 Passar någon eller några av de här beskrivningarna in på din nuvarande make/sambo?

	Ja 1	Nej 2
- Han är svartsjuk och kräver att få veta vem du träffat och vad du gjort	☐	☐
- Han kallar dig nedsättande saker	☐	☐
- Han får dig att känna dig underlägsen och dålig	☐	☐
- Han startar ofta bråk när du ska träffa släkt eller vänner	☐	☐
- Han förbjuder dig att träffa släkt eller vänner	☐	☐
- Han låter dig inte besluta om pengar eller köpa saker som du vill	☐	☐
- Han förbjuder dig att arbeta utanför hemmet	☐	☐
- Han hotar med att skada dina/era barn	☐	☐
- Han skadar avsiktligt dina saker eller saker du tycker om	☐	☐
- Han hotar att göra sig själv illa om du lämnade honom	☐	☐

53 Har din nuvarande make/sambo någonsin...				
<i>Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!</i>		De senaste 12 månaderna		Tidigare
		Ja	Nej	Ja Nej
-				
- tvingat dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	1 2	☐	☐	☐ ☐
- försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?		☐	☐	☐ ☐
- tvingat dig eller försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet när du inte kunnat försvara dig, för att du t.ex. varit sovande eller drogad?		☐	☐	☐ ☐
- tagit i dig på ett sexuellt sätt mot din vilja, t.ex. genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller krama?		☐	☐	☐ ☐
54 Har din nuvarande make/sambo någonsin uppträtt våldsamt mot dig på något av följande sätt?				
<i>Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!</i>		De senaste 12 månaderna		Tidigare
		Ja	Nej	Ja Nej
-				
- Kastat något på dig, något som skulle kunna göra dig illa	1 2	☐	☐	☐ ☐
- Knuffat dig, hållit fast dig eller släpat dig		☐	☐	☐ ☐
- Slagit dig med knytnäven, slagit dig med något hårt föremål, eller sparkat dig		☐	☐	☐ ☐
- Tagit stryptag på dig eller försökt kväva dig		☐	☐	☐ ☐
- Bankat ditt huvud mot något		☐	☐	☐ ☐
- Hotat med eller använt kniv, skjutvapen eller annat vapen		☐	☐	☐ ☐
- Varit våldsam på något annat sätt		☐	☐	☐ ☐
Ange hur.....				

...// sid 105

Om du aldrig varit med om något av det som nämndes i fråga 53 och 54 gå till instruktionerna vid fråga 62.

Om du har kryssat i något av alternativen i frågorna 53 eller 54, gå till fråga 55.

...// 106

59 Om du väntat barn med din nuvarande make/sambo, blev du utsatt för någon form av hot av honom medan du var gravid?

- 1 ☐ Ja, men hoten började före graviditeten
- 2 ☐ Ja, hoten började under graviditeten
- 3 ☐ Nej, men hoten började innan barnet fyllt ett år
- 4 ☐ Nej
- 5 ☐ Vet ej/minns ej
- 6 ☐ Har aldrig väntat barn med min nuvarande make/sambo

...// sid 107

Om din nuvarande relation är första gången du varit gift eller sambo, gå till instruktionen vid fråga 80.

Frågorna 62 - 79 handlar om *före detta* makar/sambos.

62 Passar någon eller några av de här beskrivningarna in på någon tidigare make/sambo till dig?

	Ja 1	Nej 2
- Han var svartsjuk och krävde att få veta vem du träffat och vad du gjort	☐	☐
- Han kallade dig nedsättande saker	☐	☐
- Han fick dig att känna dig underlägsen och dålig	☐	☐
- Han startade ofta bråk när du skulle träffa släkt eller vänner	☐	☐
- Han förbjöd dig att träffa släkt eller vänner	☐	☐
- Han lät dig inte besluta om pengar eller köpa saker som du ville	☐	☐
- Han förbjöd dig att arbeta utanför hemmet	☐	☐
- Han hotade med att skada dina/era barn	☐	☐
- Han skadade avsiktligt dina saker eller saker du tyckte om	☐	☐
- Han hotade att göra sig själv illa om du lämnade honom	☐	☐

...// 107

64 Har någon tidigare make/sambo någonsin ...

Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!

	De senaste 12 månaderna		Tidigare	
	Ja	Nej	Ja	Nej
- tvingat dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	1 ☐	2 ☐	1 ☐	2 ☐
- försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	☐	☐	☐	☐
- tvingat dig eller försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet när du inte kunnat försvara dig, för att du t.ex. varit sovande eller drogad?	☐	☐	☐	☐
- tagit i dig på ett sexuellt sätt mot din vilja, t.ex. genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller krama?	☐	☐	☐	☐

...// sid 107

62 Passar någon eller några av de här beskrivningarna in på någon tidigare make/sambo till dig?

	Ja 1	Nej 2
- Han var svartsjuk och krävde att få veta vem du träffat och vad du gjort	☐	☐
- Han kallade dig nedsättande saker	☐	☐
- Han fick dig att känna dig underlägsen och dålig	☐	☐
- Han startade ofta bråk när du skulle träffa släkt eller vänner	☐	☐
- Han förbjöd dig att träffa släkt eller vänner	☐	☐
- Han lät dig inte besluta om pengar eller köpa saker som du ville	☐	☐
- Han förbjöd dig att arbeta utanför hemmet	☐	☐
- Han hotade med att skada dina/era barn	☐	☐
- Han skadade avsiktligt dina saker eller saker du tyckte om	☐	☐
- Han hotade att göra sig själv illa om du lämnade honom	☐	☐

...// sid 107

64 Har någon tidigare make/sambo någonsin ...

Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!

	De senaste 12 månaderna		Tidigare	
	Ja	Nej	Ja	Nej
- tvingat dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	1 ☐	2 ☐	1 ☐	2 ☐
- försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	☐	☐	☐	☐
- tvingat dig eller försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet när du inte kunnat försvara dig, för att du t.ex. varit sovande eller drogad?	☐	☐	☐	☐
- tagit i dig på ett sexuellt sätt mot din vilja, t.ex. genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller krama?	☐	☐	☐	☐

...// sid 108

65 Har någon tidigare make/ sambo någonsin uppträtt våldsamt mot dig på något av följande sätt?

Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!

	De senaste 12 månaderna		Tidigare	
	Ja	Nej	Ja	Nej
- Hotat med att göra dig illa fysiskt	1 ☐	2 ☐	1 ☐	2 ☐
- Kastat något på dig, något som skulle kunna göra dig illa	☐	☐	☐	☐
- Knuffat dig, hållit fast dig eller släpat dig	☐	☐	☐	☐
- Slagit dig med knytnäven, slagit dig med något hårt föremål, eller sparkat dig	☐	☐	☐	☐
- Tagit stryptag på dig eller försökt kväva dig	☐	☐	☐	☐
- Bankat ditt huvud mot något	☐	☐	☐	☐
- Hotat med eller använt kniv, skjutvapen eller annat vapen	☐	☐	☐	☐
- Varit våldsam på något annat sätt.	☐	☐	☐	☐

Ange hur.....

...// sid 118

Följande frågor gäller återigen ALLA

...// sid 119

104	Utsatte någon dig för fysiskt våld <i>innan</i> du fyllde 15 år?	Ja	Nej	Vet ej/ minns ej
		1	2	3
	Far/styvför	☐	☐	☐
	Mor/styvmor	☐	☐	☐
	Bror	☐	☐	☐
	Syster	☐	☐	☐
	Annan familjemedlem. Ange vem.....	☐	☐	☐
	Någon bekant	☐	☐	☐
	Någon okänd	☐	☐	☐

105	Hände det någon gång, <i>innan</i> du fyllde 15 år, att en man...	Ja	Nej	Vet ej/ minns ej
		1	2	3
	- betedde sig på ett sätt som du upplevde som sexuellt hotfullt?	☐	☐	☐
	- tvingade dig till någon form av sexuell aktivitet?	☐	☐	☐
	- försökte tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet?	☐	☐	☐

Appendix B: Bakgrundsdata

Här nedan är alla kvinnors bakgrundsvariabler redovisade.

		Totalt (N=6926)	Kvinnor som anser sig ha en funktions- nedsättning (n=860) % av (n)		Kvinnor som inte anser sig ha en funktions- nedsättning (n=5854)% av (n)		Kvinnor som ej svarat på frågan om funktions- nedsättning (n=212) % av (n)	
Ålder	18-24	934	35	4,1	872	14,9	27	12,8
	25-34	1536	125	14,5	1379	23,5	32	15,2
	35-44	1530	193	22,5	1306	22,3	31	14,4
	45-54	1620	225	26,1	1354	23,1	41	19,4
	55-64	1304	281	32,7	941	16,1	81	38,2
	Ej svar	3	1	0,1	2	0		
Utbildning	Ej oblig. skolgång			1,7		0,7		3,2
	Oblig. skolgång			29,5		17,6		34,3
	Påbyggnadsutb.			41,6		47,2		34,9
	Univ utan examen			5,4		7,7		5,2
	Univ med examen			21,4		26,2		18,2
	Ej svar			0,4		0,6		4,3
Sysselsättning	Löntagare			33,8		62,3		32,8
	Företagare			0,7		3,2		1,4
	Föräldraledig			1,9		4,2		2,3
	Arbetslös			5,2		5,3		9,9
	Pensionerad			16,8		2,7		12,9
	Sjukskr/sjukbidr			18,8		0,9		2,7
	Studerande			5,5		13,1		3,4
	Sköter hemmet			0,9		0,9		3,5
	Annat			3,2		2,1		0,9
	Ej svar			13,0		5,5		30,2
Inkomst	< 5000			11,1		10,5		8,7
	5001-10000			50,8		42,1		38,2
	10001-15000			24,1		29,0		15,7
	15001-20000			7,6		10,2		3,6
	> 20000			3,5		4,8		2,3
	Ej svar			2,9		3,3		31,4
Födelseland	Sverige			82,8		86,7		55,1
	Norden			6,4		3,9		5,2
	Europa			5,8		4,1		3,4
	Afrika			3,4		0,6		2,3
	Asien			0,2		3,3		7,7
	Nordamerika			1,3		0,3		0
	Latinamerika			0		1,0		3,1
	Ej svar			0		0,1		23,2
Civilstånd	Ogift			18,2		20,1		19,3
	Gift			47,9		46,7		47,5
	Sambo			23,6		22,7		23,2
	Skild			6,7		6,6		6,0
	Änka			1,4		1,7		1,4
	Annat			2,2		2,2		2,6